

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2022. gada 27. oktobrī

lietā Nr. 2021-31-0103

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Irēna Kucina, Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa un Jautrīte Briede,

piedaloties pieteikuma iesniedzēju – AS “ZIEDI JP”, SIA “AD Biogāzes stacija”, SIA “BIO FUTURE”, SIA “GAS STREAM”, sabiedrības ar ierobežotu atbildību “Conatus BIOenergy”, AS “International Investments”, SIA “Agro Iecava”, SIA “RZS ENERGO”, sabiedrības ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA “VECAUCE” – pilnvarotajiem pārstāvjiem Laurim Liepam un Tomam Krūmiņam,

pieteikuma iesniedzēju – SIA “AD Biogāzes stacija”, SIA “Agro Iecava”, SIA “RZS ENERGO” – pilnvarotajam pārstāvim Mārtiņam Pelšam,

institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – pilnvarotajam pārstāvim Haraldam Skarbniekam,

institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabineta – pilnvarotajam pārstāvim Rolandam Vītiņam,

ar tiesas sēdes sekretāri Alisi Ziemeli,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28. pantu,

2022. gada 13., 19., 20. un 27. septembrī atklātā tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos izskatīja lietu

“Par Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmās un trešās daļas, kā arī Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamās energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 21.3., 28., 30., 31., 48.4. punkta un 3. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2020. gada 30. janvārī pieņēma likumu “Grozījumi Elektroenerģijas tirgus likumā”, kas stājās spēkā 2020. gada 15. februārī (turpmāk – Likuma grozījumi). Ar minēto likumu Elektroenerģijas tirgus likums papildināts citstarp ar 31.³ pantu.

Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmā daļa noteic, ka elektroenerģijas ražotājiem, kas izmanto šā likuma 28., 28.¹, 29. vai 30. pantā minētās tiesības un koģenerācijas procesā ražo siltumenerģiju, ir pienākums nodrošināt siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu (lietderīga siltumenerģija). Savukārt šā panta trešā daļa paredz, ka Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā tā noteiktā iestāde pārbauda lietderīgās siltumenerģijas izmantošanu, lai nodrošinātu atbilstību šajā likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktajiem valsts atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Pamatojoties uz Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturto daļu, 31.¹ panta devīto daļu, 31.² panta trešo un piekto daļu un 31.³ panta trešo daļu, Ministru kabinets 2020. gada 2. septembrī izdeva noteikumus Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamās energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” (turpmāk – Noteikumi Nr. 560).

Atbilstoši Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunktam šo noteikumu sākotnējā redakcijā, lai pārdotu no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju

obligātā iepirkuma ietvaros, nodrošina biogāzes ražošanai izmantoto izejvielu uzskaiti, izmantojot mērāparātus vai mērlīdzekļu sistēmu, kas atbilst normatīvajiem aktiem par mērīšanas līdzekļu metroloģiskajām prasībām un to metroloģiskās kontroles kārtību, ja enerģijas ražošanai tiek izmantota biogāze.

Noteikumu Nr. 560 28. punkts paredz, ka norēķinu periods elektroenerģijas pārdošanai un pirkšanai obligātā iepirkuma ietvaros ir viens kalendāra mēnesis.

Noteikumu Nr. 560 30. punkts noteic, ka publiskais tirgotājs no komersanta, kas elektroenerģiju ražo šo noteikumu 3.2. un 3.3. apakšpunktā minētajās biogāzes vai biomasas elektrostacijās, iepērk tikai to elektroenerģijas daudzumu, kas saskaņā ar šo noteikumu 31. punktu ir atzīstams par saražotu koģenerācijā.

Noteikumu Nr. 560 31. punkts šo noteikumu sākotnējā redakcijā noteica: “Biogāzes vai biomasas elektrostacijā saražotās elektroenerģijas daudzumu, kas atlicis pēc elektroenerģijas izlietošanas elektrostācijas darbības nodrošināšanai atbilstoši šo noteikumu 25. punktā minētajai principiālajai elektriskā pieslēguma shēmai, norēķinu periodā nosaka šādi:

31.1. aprēķina faktisko kopējo elektrostācijas enerģijas ražošanas lietderības koeficientu, izmantojot šādu formulu:

$$\eta_{fakt}^{CHP} = \frac{E_{np}^r + Q_{np}}{B_{np}} \times 100 \%, \text{ kur}$$

E_{np}^r – norēķinu periodā elektrostacijā uzstādītajās koģenerācijas iekārtās saražotais elektroenerģijas daudzums, kas noteikts saskaņā ar uzskaites mērāparātu rādījumiem ģeneratora izejā (MWh);

Q_{np} – atbilstoši šo noteikumu 21.6. apakšpunktam biogāzes vai biomasas elektrostācijas realizētais lietderīgās siltumenerģijas daudzums (MWh) norēķinu periodā;

B_{np} – norēķinu periodā biogāzes vai biomasas elektrostacijā uzstādītajās koģenerācijas iekārtās patērētais kurināmā daudzums (MWh);

31.2. pieņem, ka koģenerācijā saražotās elektroenerģijas daudzums, kas atlicis pēc elektroenerģijas izlietošanas biogāzes vai biomasas elektrostācijas

darbības nodrošināšanai, norēķinu periodā ir vienāds ar sistēmas operatora elektrotīklā nodotās elektroenerģijas daudzumu vai aprēķināto elektroenerģijas daudzumu šo noteikumu 32. punktā minētajā gadījumā, ja ir ievērots viens no šādiem nosacījumiem:

31.2.1. biogāzes vai biomasas elektrostacijai, kurā izmanto kombinētā cikla gāzes turbīnu ar siltuma utilizāciju vai tvaika kondensācijas turbīnu ar termofikācijas nozartvaiku, faktiskais kopējais enerģijas ražošanas lietderības koeficients, kas aprēķināts saskaņā ar šo noteikumu 31.1. apakšpunktu, ir 80 % vai lielāks;

31.2.2. biogāzes vai biomasas elektrostacijai, kurā izmanto tvaika pretspiediena turbīnu, gāzes turbīnu ar siltuma utilizāciju, iekšdedzes dzinēju, mikroturbīnas, Stirlinga dzinējus, kurināmā elementus, tvaika dzinējus, organisko Renkina ciklu vai citas tehnoloģijas vai to kombinācijas, ja, tās izmantojot, vienlaikus iespējams ražot elektroenerģiju un lietderīgo siltumenerģiju, faktiskais kopējais enerģijas ražošanas lietderības koeficients, kas aprēķināts saskaņā ar šo noteikumu 31.1. apakšpunktu, ir 75 % vai lielāks;

31.3. ja saskaņā ar šo noteikumu 31.1. apakšpunktu aprēķinātais biogāzes vai biomasas elektrostacijas faktiskais kopējais lietderības koeficients ir mazāks par šo noteikumu 31.2.1. vai 31.2.2. apakšpunktā minēto, koģenerācijā saražotās elektroenerģijas daudzumu, kas atlicis pēc tās izlietošanas biogāzes vai biomasas elektrostacijas darbības nodrošināšanai, aprēķina, izmantojot šādu formulu:

$$E_{np}^{CHP} = Q_{np} \times \alpha, \text{ kur}$$

α – attiecība starp biogāzes vai biomasas elektrostacijā esošajās koģenerācijas iekārtās uzstādīto elektrisko jaudu un siltuma jaudu saskaņā ar tehniskās pasēs datiem. Ja šādi dati nav pieejami, minēto lielumu nosaka atkarībā no izmantotās koģenerācijas tehnoloģijas saskaņā ar šo noteikumu 3. pielikumu.”

Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkts šo noteikumu sākotnējā redakcijā noteica, ka Būvniecības valsts kontroles birojs pieņem lēmumu, ar kuru atceļ komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības, ja nav tehnoloģiski nodrošināta siltumenerģijas lietderīga izmantošana.

Visbeidzot, Noteikumu Nr. 560 3. pielikumā norādīta attiecība starp koģenerācijas iekārtā uzstādīto elektrisko jaudu un siltuma jaudu dažādām koģenerācijas tehnoloģijām (turpmāk visas kopā – pieteikumā norādītās normas).

Nr. p. k.	Koģenerācijas tehnoloģija	Attiecība starp elektroenerģiju un siltumenerģiju α
1.	Kombinētā cikla gāzes turbīna ar siltuma utilizāciju	0,95
2.	Tvaika kondensācijas turbīna ar termofikācijas nozartvaiku	0,45
3.	Tvaika pretspiediena turbīna	0,45
4.	Gāzes turbīna ar siltuma utilizāciju	0,55
5.	Iekšdedzes dzinējs	0,75

Noteikumos Nr. 560 ir veikti grozījumi. Ar Ministru kabineta 2022. gada 8. marta noteikumiem Nr. 177 “Grozījumi Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumos Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību”” (turpmāk – Noteikumu grozījumi) grozītas un izteiktas jaunā redakcijā arī vairākas pieteikumā norādītās normas.

2. Pieteikuma iesniedzējas – AS “ZIEDI JP”, SIA “AD Biogāzes stacija”, SIA “BIO FUTURE”, SIA “GAS STREAM”, sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Conatus BIOenergy”, AS “International Investments”, SIA “Agro Iecava”, SIA “RZS ENERGO”, sabiedrība ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA “VECAUCE” (turpmāk kopā – Pieteikuma iesniedzējas) – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam un 105. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējas ir komersanti, kuriem piešķirtas tiesības obligātā iepirkuma ietvaros pārdot elektroenerģiju, kas saražota biogāzes elektrostacijās,

izmantojot atjaunojamus energoresursus. Ar pieteikumā norādītajām normām esot noteikts, ka Pieteikuma iesniedzējas ir tiesīgas obligātā iepirkuma ietvaros pārdot tikai to elektroenerģiju, kas ir atzīstama par saražotu koģenerācijā. Koģenerācijā saražotās elektroenerģijas noteikšanai tiekot aprēķināti faktiskie kopējie elektrostacijas lietderības rādītāji (koeficienti). Gadījumos, kad Pieteikuma iesniedzējas neizpilda likumdevēja noteiktos faktiskos kopējos elektrostacijas lietderības rādītājus, tās esot spiestas obligātā iepirkuma ietvaros pārdot tikai daļu saražotās elektroenerģijas, bet atlikušo elektroenerģiju pārdot par zemāku vienošanās (tirgus) cenu. Faktisko kopējo elektrostacijas lietderības rādītāju aprēķinā savukārt esot ietverti iepriekš nebijuši saražotās siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas standarti. Pieteikuma iesniedzējas nevarot izpildīt jaunās prasības attiecībā uz siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Līdz ar to būtiski samazinoties Pieteikuma iesniedzēju gūto ieņēmumu apmērs, ar ko Pieteikuma iesniedzējas rēķinājušās, veicot investīcijas uzņēmējdarbībā saskaņā ar tām piešķirtajām tiesībām piedalīties obligātajā iepirkumā. Samazinoties valsts noteiktajam atbalstam elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem, esot apdraudēta Pieteikuma iesniedzēju ekonomiskā dzīvotspēja un veikto investīciju atgūšana. Tādējādi pieteikumā norādītās normas Pieteikuma iesniedzējām ierobežojot Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu un pārkāpjot Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības principu.

Pieteikuma iesniedzējas uzsver, ka laikā, kad tās pieteicās obligātā iepirkuma tiesībām, tās kā ražotāji ar biogāzes un biomasas elektrostacijām varēja izvēlēties, kura tiesiskā regulējuma ietvaros saņemt atbalstu: tā koģenerācijas stacijām paredzētā regulējuma ietvaros, kas Latvijā ieviests saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2004/8/EK par tādas koģenerācijas veicināšanu, kas balstīta uz lietderīgā siltuma pieprasījumu iekšējā enerģijas tirgū (turpmāk – Direktīva 2004/8/EK), un ar kuru groza direktīvu 92/42/EEK, vai tā atjaunojamo energoresursu elektrostacijām paredzētā regulējuma ietvaros, kas ieviests saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. septembra direktīvu 2001/77/EK par tādas elektroenerģijas pielietojuma veicināšanu iekšējā

elektrības tirgū, kas ražota, izmantojot neizsīkstošos enerģijas avotus (turpmāk – Direktīva 2001/77/EK). Pieteikuma iesniedzējas izvēlējušās īstenot tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā saskaņā ar regulējumu, kas paredzēts atjaunojamos energoresursus izmantojošām elektrostacijām un neparedzēja prasību lietderīgi izmantot siltumenerģiju. Šāda izvēle citstarp noteikusi nepieciešamību būvēt biogāzes stacijas enerģijas ražošanai nepieciešamo pamatizevielu iegūšanas vietas, nevis siltumenerģijas patērētāju tuvumā.

Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, vēlāk ieviestās un no 2020. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 31. decembrim pastāvējušās prasības attiecībā uz siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu elektrostacijās, kas izmanto atjaunojamos energoresursus, bija izpildāmas. Tās paredzējušās elektrostacijā saražotā pēc elektrostacijas darbības nodrošināšanas pāri palikušā siltumenerģijas daudzuma efektīvu izlietošanu vismaz 70 % apmērā viena gada laikā.

Turpretī līdz ar jaunu tiesisko regulējumu, proti, pieteikumā norādītajām normām, attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju iekārtām tiek piemērotas prasības, kas varētu tikt attiecinātas uz jaunām vai būtiski modernizētām koģenerācijas stacijām, kuru tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā sakņojas regulējumā, kas ieviests ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK (turpmāk arī – Energoefektivitātes direktīva) vai kādu no tās priekštecēm. Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, pieteikumā norādītās normas ir pretrunā ar Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas (ES) 2018/2001 par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (turpmāk arī – Atjaunojamo energoresursu direktīva) 6. pantu, kas liedz dalībvalstīm atjaunojamās enerģijas projektiem piešķirtā atbalsta līmeni un ar atbalstu saistītos nosacījumus pārskatīt tā, ka negatīvi tiek ietekmētas šādi piešķirtās tiesības un apdraudēta jau atbalstīto projektu ekonomiskā dzīvotspēja.

Pat ja apsvērtu iespējamību uz Pieteikuma iesniedzējām attiecināt regulējumu, kas ieviests, pamatojoties uz Energoefektivitātes direktīvu, būtu jāsecina, ka Latvija to ieviesusi nepareizi, nosakot stingrākas prasības ražotājiem.

Noteikumu Nr. 560 28. punktā ietvertā prasība nodrošināt noteiktus lietderīgās siltumenerģijas rādītājus mēneša periodā neesot izpildāma Latvijas klimatisko apstākļu sezonālās dēļ, jo, piemēram, vasaras mēnešos siltumenerģijas pieprasījums neesot pietiekami liels. Arī Energoefektivitātes direktīvas 1. pielikumā minētais norēķinu periods, par kuru aprēķināmi lietderības rādītāji, esot gads, nevis mēnesis.

Ievērojot minēto, esot secināms, ka likumdevējs nav pienācīgi izvērtējis pieteikumā norādīto normu atbilstību Eiropas Savienības tiesiskajam regulējumam, kā arī nav ar pētījumiem pamatojis šo normu nepieciešamību. Tāpat neesot ieviests nekāds pārejas periods, lai ražotāji varētu pielāgoties jaunajām prasībām. Tādējādi pieteikumā norādīto normu pieņemšanā esot pārkāpts labas likumdošanas princips.

Pieteikumā norādītās normas esot neskaidras. Neesot saprotams, vai Noteikumu Nr. 560 31. punkta izpratnē siltumenerģija, kas izmantota biogāzes ražošanā, ir lietderīgi izmantota siltumenerģija vai arī biogāzes stacijas pašpatēriņam izmantota siltumenerģija, proti, vai kopējās elektrostacijas lietderības aprēķinā ietilpst biogāzes ražošanas cikls. Energoefektivitātes direktīvas I un II pielikumā esot regulēta tieši koģenerācijas iekārtu energoefektivitāte, nevis visu biogāzes elektrostaciju energoefektivitāte.

Pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, pieteikumā norādīto normu izdošanas mērķi – panākt obligātā iepirkuma izmaksu samērīgumu visiem galalietotājiem un nodrošināt, ka visās koģenerācijas stacijās siltumenerģija tiek izmantota lietderīgi, – neesot leģitīmi, jo pārkāpjot Pieteikuma iesniedzēju tiesisko paļāvību. Turklāt pieteikumā norādītās normas esot pretrunā ar Latvijas klimata mērķiem.

Pieteikumā norādītās normas neesot piemērotas minēto mērķu sasniegšanai, jo tajās iekļautās prasības neesot izpildāmas un novedīšot vien pie tā, ka samazināsies elektroenerģijas apjoms, kuru Pieteikuma iesniedzējas varēs pārdot obligātā iepirkuma ietvaros. Savukārt ražotāju pārkompensācija tiek novērsta ar iekšējās peļņas normas aprēķinu.

Ministru kabinets neesot apsvēris iespēju lietderīgās siltumenerģijas prasības atstāt 2018. gadā izvirzīto prasību līmenī, noteikt tās gada griezumā,

kopējā elektrostacijas lietderības aprēķinā neiekļaut biogāzes ražošanas ciklu, kā arī pārskatīt koeficienta α rādītājus. Likumdevējs neesot apsvēris iespēju nodrošināt Pieteikuma iesniedzējām alternatīvu valsts atbalsta shēmu, piemēram, tiešo līgumu slēgšanas iespēju, neto sistēmas vai *feed-in premium* mehānismu ieviešanu.

Ar pieteikumā norādītajām normām tiekot negatīvi ietekmētas ne vien Pieteikuma iesniedzēju tiesības un tiesiskās intereses, bet arī sabiedrības intereses attiecībā uz Latvijas klimata mērķu sasniegšanu. Ministru kabineta 2020. gada 4. februāra rīkojuma Nr. 46 “Par Latvijas Nacionālo enerģētikas un klimata plānu 2021.–2030. gadam” (turpmāk – Nacionālais klimata plāns) 5.1.2. punktā esot skaidri noteikts līdz 2030. gadam sasniedzamais mērķis – 67 % no visas elektroenerģijas jābūt saražotiem no atjaunojamiem energoresursiem. Pieteikumā norādīto normu ietekme uz Pieteikuma iesniedzēju ekonomisko dzīvotspēju ilgtermiņā varot novest pie elektroenerģijas vairumtirdzniecības un siltumenerģijas cenu kāpuma, investīciju strīdiem, Latvijas enerģētiskās atkarības pieauguma, kā arī bezdarba pieauguma.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka pieteikumā norādītās likuma normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Saeima apšaubā to, ka pastāv cēloņsakarība starp pieteikumā norādītajām likuma normām un Pieteikuma iesniedzēju tiesību uz īpašumu ierobežojumu. Pieteikuma iesniedzēju norādītie apsvērumi šajā sakarā esot pārāk vispārīgi. Tāpat Pieteikuma iesniedzējas neesot varējušas paļauties uz to, ka valsts atbalsta aprēķināšanas mehānisms paliks nemainīgs un ka uz tām nebūs attiecināma prasība izmantot siltumenerģiju lietderīgi. Pieteikuma iesniedzējas, izpildot tām noteiktās prasības, joprojām varēsot saņemt valsts atbalstu likumā paredzētajā 20 gadu periodā, jo ar pieteikumā norādītajām likuma normām netiekot atņemtas tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā pēc būtības.

Konkrētāk, pieteikumā norādītajās likuma normās lietderīgās siltumenerģijas definīcija esot pielāgota Energoefektivitātes direktīvas prasībām,

atsevišķi nenošķirot, vai prasības tiek attiecinātas uz elektrostacijām, kuras izmanto atjaunojamus energoresursus, vai koģenerācijas stacijām. Prasības par siltumenerģijas uzskaiti un efektīvu izmantošanu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējām esot bijušas spēkā arī pirms pieteikumā norādīto likuma normu pieņemšanas saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumu Nr. 262 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību” (turpmāk – Noteikumi Nr. 262) 53.2., 59.¹, 60. un 109. punktu, kā arī 9. un 10. pielikumu.

Pieteikuma iesniedzēju apsvērumiem par labas likumdošanas principa pārkāpumiem neesot juridiskas nozīmes, jo tas, vai pieteikumā norādītās likuma normas pēc sava satura atbilst vispārējiem tiesību principiem un vai Saeimai ir no Satversmes izrietošs juridisks pienākums nodrošināt tieši Pieteikuma iesniedzējām vēlamu valsts atbalsta sniegšanas kārtību, esot pārbaudāms, izvērtējot pamattiesību ierobežojumu pēc būtības.

Pieteikumā norādītās likuma normas esot pieņemtas ar mērķi padarīt valsts atbalsta saņemšanas sistēmu efektīvāku, novēršot valsts atbalsta nepamatotu saņemšanu un nodrošinot, ka valsts atbalstu saņem tikai tie ražotāji, kas saražoto enerģiju izmanto lietderīgi, proti, ekonomiski pamatota pieprasījuma apmierināšanai. Pieteikumā norādītās likuma normas pieņemtas sabiedrības labklājības aizsardzībai, kas atbilstot Satversmes 116. pantā formulētajiem leģitīmajiem mērķiem. Minētais saskaņot arī ar Eiropas Komisijas 2011. gada 8. marta paziņojumu “Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadā”.

Ar pieteikumā norādītajām likuma normām tiek novērsta obligātā iepirkuma ietvaros sniegtā valsts atbalsta nelietderīga izmantošana gadījumos, kad obligātā iepirkuma prasības tiek izpildītas formāli vai apietas. Tādējādi tiek samazināts obligātā iepirkuma izmaksu slogs, kas gulstas uz galalietotājiem. Pēc Saeimas ieskata, nepastāvot tādi alternatīvi līdzekļi, ar kuriem pieteikumā norādītajās likuma normās paredzētā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt personas tiesības mazāk ierobežojošā veidā. Pieteikuma iesniedzēju norādītie alternatīvie līdzekļi neattiecoties uz prasījumu lietā daļā par

Elektroenerģijas likuma normu apstrīdēšanu. Prioritāra esot sabiedrības interese par efektīvu valsts atbalsta shēmu, nevis ražotāju interese saglabāt nemainīgu tiem vēlamo valsts atbalsta shēmu.

Lai ražotāji pielāgotos likuma prasībām, tiem ticis noteikts gandrīz gadu ilgs pārejas periods, tādējādi nodrošinot saprātīgu līdzsvaru starp nepieciešamību aizsargāt ražotāju tiesisko paļāvību un sabiedrības labklājību.

Tiesas sēdē Saeimas pārstāvis papildus norādīja, ka valsts atbalsta nosacījumu maiņa ir vēlama, ja to nosaka ārēji apstākļi.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabinets – uzskata, ka pieteikumā norādītās Noteikumu Nr. 560 normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Ar Elektroenerģijas tirgus likumu esot pārņemta arī Direktīva 2004/8/EK un Energoefektivitātes direktīva. Likuma 31.³ panta prasība koģenerācijas elektrostacijās saražoto siltumenerģiju izmantot lietderīgi tiek attiecināta uz visiem elektroenerģijas ražotājiem, kas piedalās obligātajā iepirkumā, neizdalot atsevišķi tos elektroenerģijas ražotājus, kuri valsts atbalstu saņem tāpēc, ka elektroenerģiju ražo no atjaunojamiem energoresursiem, vai tāpēc, ka elektroenerģiju ražo koģenerācijā. Ņemot vērā minēto, esot atzīstams, ka Ministru kabinets, izdodot pieteikumā norādītās Noteikumu Nr. 560 normas, ir ievērojis likumā ietverto regulējumu, ar kuru savukārt ir pārņemtas iepriekš minēto direktīvu normas.

Ministru kabinets norāda uz šādiem pieteikumā norādīto Noteikumu Nr. 560 normu leģitīmajiem mērķiem:

1) padarīt efektīvāku valsts atbalsta saņemšanas sistēmu;

2) novērst nepamatotu valsts atbalsta saņemšanu, tostarp novērst obligātā iepirkuma prasību neizpildi;

3) iedzīvotāju interesēs nodrošināt valsts atbalsta maksājumu veikšanu tikai tādiem ražotājiem, kas saražoto enerģiju, tostarp siltumenerģiju, izmanto lietderīgi, proti, ekonomiski pamatota pieprasījuma apmierināšanai, tādējādi neveicinot tādas siltumenerģijas ražošanu, kurai nav pieprasījuma.

Likumdevējs, pilnveidojot valsts atbalsta izmantošanas uzraudzības nosacījumus, esot ņēmis vērā, ka Eiropas Savienības mēroga enerģētikas politika laikposmam līdz 2050. gadam, kas noteikta Eiropas Komisijas paziņojumā “Ceļvedis virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadā”, attiecībā uz enerģētikas sektoru paredz drošu, konkurētspējīgu enerģētiku bez CO² emisijām, kā arī mobilitātes ilgtspēju, efektīvāku kurināmā izmantošanu, lietojot elektrifikāciju un cenu mehānismu.

Ministru kabinets norāda, ka izskatāmajā gadījumā priekšroka jādod sabiedrības interesei padarīt valsts atbalsta shēmu efektīvāku, nevis elektroenerģijas ražotāju interesei saglabāt esošo shēmu nemainīgu. Turklāt esot jāņem vērā tas, ka pieteikumā norādītās Noteikumu Nr. 560 normas neierobežo tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Līdzīgi kā Saeima, arī Ministru kabinets pauž uzskatu, ka pieteikumā norādītās Noteikumu Nr. 560 normas pēc būtības jau bija ietvertas iepriekš pastāvējušajā regulējumā, un papildus norāda, ka pieteikumā norādītajās Noteikumu Nr. 560 normās ietvertās uzraudzības un kontroles prasības pašas par sevi ir uzskatāmas nevis par tādām, kas ierobežo tiesības uz īpašumu, bet gan par tādām, kas nodrošina normatīvo aktu ievērošanu.

Pēc Ministru kabineta ieskata, pieteikumā norādītās Noteikumu Nr. 560 normas ir piemērotas leģitīmo mērķu sasniegšanai un ir izraudzīts efektīvākais līdzeklis to sasniegšanai.

Noteikumu Nr. 560 28. punkts esot atbilstošs iepriekš spēkā bijušo noteikumu Nr. 262 58. punktam, kurā par norēķinu periodu elektroenerģijas pārdošanai un pirkšanai obligātā iepirkuma ietvaros arī bija noteikts viens kalendāra mēnesis. Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunktā esot saglabāta jau iepriekš spēkā bijušas normas būtība. Proti, Noteikumu Nr. 262 61.4. apakšpunktā bijis noteikts, ka Būvniecības valsts kontroles birojs izsaka komersantam brīdinājumu, ja ir konstatējis, ka komersanta elektrostacijā netiek nodrošināta siltumenerģijas efektīva izlietošana.

Tā kā Elektroenerģijas tirgus likums nosaka vienotas, uz visām koģenerācijas stacijām attiecināmas prasības par lietderīgu siltumenerģijas

izmantošanu, Ministru kabinets uzskata, ka vienādu lietderīgās siltumenerģijas uzraudzības principu attiecināšana uz visām stacijām nav uzskatāma par tiesiskā stāvokļa pasliktināšanu.

Tā kā Noteikumos Nr. 262 bija paredzētas augstas lietderīgās siltumenerģijas izmantošanas prasības, tad pēc Noteikumu Nr. 560 pieņemšanas un stāšanās spēkā nebūtu iedomājama tāda situācija, ka lietderīgā siltumenerģija vispār netiek izmantota. Ražotājiem esot bijis gandrīz gadu ilgs pārejas periods līdz dienai, kad pieteikumā norādītās likuma normas stājās spēkā.

Atbildot uz Satversmes tiesas jautājumiem, Ministru kabinets 2022. gada 26. janvārī papildus paskaidroja, ka biogāzes ražošanā izmantotā siltumenerģija nav uzskatāma par lietderīgi izmantotu, ja biogāzes ražošanas iekārtas ir tehnoloģiski saistītas ar pārējo elektrostaciju.

Tiesas sēdē Ministru kabineta pārstāvis papildus norādīja, ka periods enerģijas ražošanas lietderības koeficienta aprēķinam – viens kalendāra mēnesis – ir noteikts vienāds ar periodu, kurā veicami obligātā iepirkuma sistēmas maksājumi ražotājiem, lai valstij samazinātu fiskālos riskus nepamatota atbalsta izmaksāšanas gadījumā.

5. Pieaicinātā persona – Ekonomikas ministrija – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam, un pievienojas Ministru kabineta atbildes rakstā norādītajam.

Tiesas sēdē Ekonomikas ministrijas pārstāvis papildus norādīja, ka obligātā iepirkuma joma ir pārregulēta. Ražotāji vēsturiski esot centušies apiet normatīvajos aktos tiem izvirzītās prasības, un tāpēc nācies izstrādāt arvien jaunas, detalizētākas prasības. Pārstāvis atzina, ka pieteikumā norādītās normas varētu apgrūtināt Pieteikuma iesniedzēju darbību un to izveides mērķu sasniegšanu arī tad, ja tās darbojas godīgi. Noteikumos Nr. 560 esot veikti grozījumi un esot panākts kompromiss ar ražotājiem saistībā ar biogāzes ražošanai nepieciešamās siltumenerģijas ieskaitīšanu lietderīgajā siltumenerģijā.

6. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Tas, ka valsts maina nosacījumus valsts atbalsta saņemšanai, ja elektroenerģijas ražošanas procesā tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi, nebūtu uzskatāms par tiesību uz īpašumu ierobežojumu, jo ar pieteikumā norādītajām normām Pieteikuma iesniedzējām netiekot atņemtas tām iepriekš piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kā arī netiekot liegts turpināt saimniecisko darbību, bet tiekot mainīts tikai viens no nosacījumiem attiecībā uz saražotās siltumenerģijas izmantošanu. Savukārt interese no saražotās elektroenerģijas gūt peļņu obligātā iepirkuma ietvaros neietilpstot Satversmes 105. panta tvērumā, jo šāda abstrakta iespējamība neesot uzskatāma par īpašuma tiesību objektu.

Tieslietu ministrija norāda: Pieteikuma iesniedzējām nebija pamata paļauties uz to, ka regulējums attiecībā uz valsts atbalsta saņemšanas nosacījumiem nekad nemainīsies, īpaši ņemot vērā to, ka nu jau teju 10 gadus valstiskā līmenī turpinās diskusija par obligātā iepirkuma sistēmas reformu un arī normatīvais regulējums pēdējo gadu laikā ir grozīts. Lai arī Pieteikuma iesniedzējām tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju ir piešķirtas uz daudziem gadiem, nebūtu pamatoti un saprātīgi paļauties uz to, ka nosacījumi par elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas procesu visu šo gadu laikā paliks nemainīgi. Turklāt prasība par siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu nebūt neesot jauna, ar pieteikumā norādītajām normām tā esot tikai skaidrāk nostiprināta un esot mainīts apjoms, kādā siltumenerģija jāizmanto lietderīgi. Turklāt likumdevējs esot paredzējis saprātīgu pārejas periodu, lai ražotāji varētu pielāgoties jaunajām prasībām. Sabiedrības gūtais labums no tā, ka valsts atbalstu sniedz ražotājiem, kuru saražotā siltumenerģija tiek izmantota lietderīgi, noteikti esot lielāks nekā ražotājiem radītais apgrūtinājums.

Tieslietu ministrija neesot bijusi iesaistīta pieteikumā norādīto Elektroenerģijas tirgus likuma normu saskaņošanas procesā, un neesot konstatējams tas, vai ir izvērtēta pieteikumā norādīto normu atbilstība Eiropas

Savienības tiesību aktiem. Tā kā no Noteikumu Nr. 560 anotācijas un projekta neesot izrietējis tas, ka tiek pārņemtas Eiropas Savienības tiesību normas, Tieslietu ministrija neesot vērtējusi Noteikumu Nr. 560 atbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem.

Kaut gan Energoefektivitātes direktīva un Atjaunojamo energoresursu direktīva neregulē vienu un to pašu priekšmetu un tās ir vērstas uz dažādu mērķu (energoefektivitāte un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšana) sasniegšanu, tām tomēr esot kopīgs Eiropas Savienības politikas virsmērķis, un pēc būtības abas šīs direktīvas esot divi instrumenti šā kopīgā mērķa īstenošanai. Visi direktīvās ietvertie politikas virzieni esot svarīgi Eiropas Savienības vides un enerģētikas politikas kopējo mērķu sasniegšanai un nevarot tikt skatīti atrauti nedz cits no cita, nedz arī atrauti no citiem enerģētikas politikas instrumentiem, piemēram, tiesību aktiem, kas regulē siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un vides aizsardzību. Turklāt Energoefektivitātes direktīvas 1. panta 2. punkts neliedzot valstij ieviest stingrākas prasības, nekā to paredz direktīva. Pēc Tieslietu ministrijas ieskata, arī Atjaunojamo energoresursu direktīvā nav tādu noteikumu, kas paredzētu atbalsta shēmu ietvaros atbalstāmo darbību harmonizāciju Eiropas Savienības līmenī, ierobežotu atbalsta shēmas subjektam izvirzāmās atbilstības prasības vai ierobežotu valstu iespējas atbalstāmajās jomās noteikt augstākas prasības nekā direktīvā noteiktās, protams, ievērojot lietderības, pārskatāmības, nediskriminācijas, proporcionalitātes un citus principus.

Atjaunojamo energoresursu direktīvas 6. panta 1. punkta pamatā esot ekonomiskie faktori – tā primārais mērķis esot aizsargāt tirgus stabilitāti un paredzamu investīciju vidi kopumā, ne tik daudz uzsvērt individuāla atbalsta saņēmēja ekspektāciju, ka tas arī turpmāk varēs netraucēti gūt peļņu. Tāpat esot jāņem vērā, ka 6. panta 1. punktā minētais princips nav absolūts tādā ziņā, ka tas paredzētu jebkādu atbalsta shēmu izmaiņu aizliegumu.

Savukārt dalībvalsts pienākums sasniegt direktīvās noteiktos galamērķus attiecībā uz atjaunojamo energoresursu īpatsvaru kopējā enerģijas galapatēriņā pats par sevi neradot personām tiesības paļauties uz to, ka valsts tām piešķirs vai

turpinās piešķirt atbalstu uz atjaunojamiem energoresursiem balstītā enerģijas ražošanā.

Tiesas sēdē Tieslietu ministrijas pārstāve papildus norādīja, ka Atjaunojamo energoresursu direktīva un Energoefektivitātes direktīva neharmonizē veidu, kādā dalībvalstis var veidot valsts atbalsta shēmu. Savukārt Atjaunojamo energoresursu direktīvas 6. panta 1. apakšpunkts jau pats par sevi ietverot prezumpciju, ka valsts atbalsta shēma var tikt grozīta.

7. Pieaicinātā persona – Zemkopības ministrija – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Noteikumu Nr. 262 5. pielikuma II daļas 5. punktā kā viens no kvalitātes vērtēšanas kritērijiem tiesību pārdot biogāzes un biomasas elektrostacijās saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros piešķiršanai bijis komersanta iesniegts apliecinājums, ka enerģijas ražošanai nepieciešamo pamatizejvielu piegādes attālums nepārsniedz 50 kilometrus. Proti, jo tuvāk izejvielu ieguvei tika celta elektrostacija, jo lielāka esot bijusi iespēja iegūt obligātā iepirkuma tiesības. Atbilstoši esot veiktas investīcijas biogāzes un biomasas stacijās. Savukārt pēc pieteikumā norādīto normu pieņemšanas no biogāzes un biomasas stacijām tiek gaidīts, lai tās atrastos pēc iespējas tuvāk siltumenerģijas patērētājiem. Neesot paredzēta saudzējoša pāreja uz jauno regulējumu, jo pārejas periods bijis vien nepilnus četrus mēnešus ilgs.

Pēc Zemkopības ministrijas ieskats, nav izprotams tas, kā pieteikumā norādītās normas veicina Elektroenerģijas tirgus likuma 2. panta 4. punktā norādītā mērķa – veicināt elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, – sasniegšanu. Pieteikumā norādītās normas esot pretrunā arī ar Deklarāciju par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību, kurā norādīts arī uz nepieciešamību palielināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu un paaugstināt energoefektivitāti, lai samazinātu atkarību no importētajiem energoresursiem.

Formāli biogāzes un biomasas stacijām tiesības saņemt valsts atbalstu obligātā iepirkuma ietvaros esot saglabātas, taču, ar pieteikumā norādītajām normām nosakot pienākumu nodrošināt lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu, šo tiesību īstenošana būtībā esot liegta. Elektrostacijām, nesaņemot valsts atbalstu, vairs neesot ekonomiski izdevīgi turpināt elektroenerģijas ražošanu. Secīgi ražotnes, kas paredzētas atjaunojamo energoresursu pārstrādei, vairs netikšot izmantotas ne kūtsmēsli, ne lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanas atlikumproduktu pārstrādei un no tām nebūšot iespējams gūt citu ekonomisku labumu.

Zemkopības ministrija norāda, ka Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra sēdes protokollēmumā Nr. 51 29. § “Noteikumu projekts “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību”” 4. punktā ir ietverts uzdevums Ekonomikas ministrijai izstrādāt pasākumus biogāzes elektrostaciju darbam ārpus obligātā iepirkuma sistēmas, tostarp tādus pasākumus, kuri veicinātu komersantiem piederošas vai ar tiem saistītas saimniecības apgādi ar elektroenerģiju, kas saražota no atjaunojamiem energoresursiem. Līdz viedokļa iesniegšanas brīdim alternatīvi atbalsta risinājumi biogāzes pārstrādes veicināšanai neesot izstrādāti.

Biogāzes pārstrāde esot nozīmīgs instruments klimata politikas jomā un viens no vides piesārņojuma mazināšanas pasākumiem. Biogāzes ražotāji ik gadu nodrošinot ievērojamu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu. Biogāzes ražošana no kūtsmēsliem procentuāli dodot lielāko siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisiju samazinājumu – 2,5 % no kopējām emisijām un 50 % no kopējām amonjaka (NH₃) emisijām lauksaimniecības nozarē. Biogāzes elektrostacijās saražotā elektroenerģija veidojot 38 % visas no atjaunojamiem energoresursiem saražotās elektroenerģijas un nodrošinot 6 % no visa Latvijas elektroenerģijas patēriņa.

Pieteikumā norādītās normas varētu apdraudēt Latvijas saistību izpildi siltumnīcefekta gāzu samazināšanā, kas ietvertas Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija regulas (ES) 2018/842 par saistošiem ikgadējiem

siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumiem, kas dalībvalstīm jāpanāk no 2021. līdz 2030. gadam un kas dod ieguldījumu rīcībā klimata politikas jomā, lai izpildītu Parīzes nolīgumā paredzētās saistības, un ar ko groza regulu (ES) Nr. 525/2013, (turpmāk – Emisiju samazināšanas regula) 4. panta 1. punktā.

Sabiedrība un valsts esot ieinteresēta ne tikai ietaupīt elektroenerģijas izmaksas, samazinot valsts atbalstu obligātā iepirkuma ietvaros, bet arī mazināt klimata pārmaiņas. Nepārliedot uz biogāzes elektrostacijām visas izmaksas, kas saistītas ar atjaunojamas un videi draudzīgas enerģijas ražošanu, tiktu nodrošināta to sekmīga turpmākā saimniekošana un vienlaikus gādāts arī par vides saglabāšanu un aizsardzību.

8. Pieaicinātā persona – Būvniecības valsts kontroles birojs – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Elektroenerģijas obligātais iepirkums esot valsts atbalsta mehānisms elektroenerģijas ražotājiem un tiekot finansēts no elektroenerģijas galalietotāju maksājumiem. Jebkurš valsts atbalsta maksājums obligātā iepirkuma ietvaros palielinot maksāšanas slogu elektroenerģijas galalietotājiem un paaugstinot kopējo elektroenerģijas cenu. Tādējādi elektroenerģijas obligātais iepirkums darbojoties nevis kā stacijas izveidei un darbības nodrošināšanai veikto investīciju finansējums, bet gan kā garantēts maksājums elektrostacijas darbības laikā. Līdz ar to visus riskus, tostarp saistībā ar elektrostacijas izveidi un likumīgu darbību, uzņemoties attiecīgais ražotājs. Tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros esot valsts atbalsts, kas saimnieciskās darbības veicējam sniedz zināmas priekšrocības un rada konkurences ierobežojumus, tādēļ tiesības saņemt šo atbalstu neesot absolūtas, bet gan esot priekšrocība, kas izmantojama tikai ar nosacījumu, ka tiesību normās noteiktie priekšnoteikumi ir izpildīti pēc būtības.

Lietderīga siltumenerģijas izmantošana atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 1. panta otrās daļas 19. punktam un 31.³ panta otrajai daļai esot viena no obligātajām tehnoloģiskā procesa sastāvdaļām, ražojot elektroenerģiju

koģenerācijā un tādējādi nodrošinot energoefektivitāti (pretstatā, piemēram, elektrostaciju darbam kondensācijas režīmā, kad saražotā siltumenerģija ar avārijas dzesētāju palīdzību tiek izvadīta ārējā vidē vai tiek izmantota elektrostaciju pašpatēriņam). Jau sākotnējā Elektroenerģijas tirgus likuma redakcijā koģenerācija esot definēta kā process, kurā vienlaikus ražo gan elektroenerģiju, gan siltumenerģiju, saražoto elektroenerģiju un siltumenerģiju izmantojot lietderīgi. Neesot pieļaujams tas, ka visu Latvijas elektroenerģijas galalietotāju finansēts valsts atbalsts tiek piešķirts elektroenerģijas ražotājam, kurš neizpilda normatīvajos aktos tam noteiktos obligātos pienākumus.

Ražotājiem esot bijis nodrošināts gandrīz gadu ilgs pārejas periods, kurā tie varējuši pielāgoties ar pieteikumā norādītajām normām ieviestajām lietderīgās siltumenerģijas prasībām.

Prasības siltumenerģijas lietderīgai izmantošanai pēc būtības jau sākotnēji bijušas ietvertas Elektroenerģijas tirgus likumā, un, kā redzams no normatīvā regulējuma ar attiecīgajā laika periodā Noteikumos Nr. 262 ieviestiem secīgiem grozījumiem, šīs prasības atbilstoši arī starptautiskā regulējuma prasībām esot detalizētas, bet ne noteiktas no jauna.

Jau kopš Noteikumu Nr. 262 pieņemšanas to 18.1. apakšpunktā esot ietverta prasība – ja elektroenerģiju ražo vai plāno ražot biomasas vai biogāzes elektrostacijās, komersants iesniegumam pievienojamā biomasas vai biogāzes elektrostācijas aprakstā norāda elektrostacijā uzstādīto vai plānoto uzstādāmo elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas jaudu un plānoto saražojamās enerģijas daudzumu.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 262 (redakcijā, kas bija spēkā no 2010. gada 1. aprīļa) 2. pielikuma 2.7.3. apakšpunktam, ja elektrostacijā ražo vai plānots ražot arī siltumenerģiju, iesniegumā tiesību iegūšanai pārdot no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros vajadzējis norādīt elektrostacijā saražotās siltumenerģijas izlietošanas mērķi un paredzēto efektīvi izlietojamo daudzumu (MWh).

Atbilstoši Noteikumu Nr. 262 5. pielikuma II sadaļas 2. punktam lietderīga siltumenerģijas izmantošana bijusi arī viens no vērtēšanas kritērijiem

tiesību piedalīties obligātajā iepirkumā piešķiršanai. Arī vairākas Pieteikuma iesniedzējas savos pieteikumos šo tiesību iegūšanai esot apliecinājušas gatavību nodrošināt lietderīgu siltumenerģijas izlietojumu.

Turklāt Noteikumu Nr. 262 60. punkts (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2012. gada 9. septembrim) un 9. pielikuma II sadaļas 2.2. apakšpunkts noteicis ražotājiem pienākumu ikgadējā Ekonomikas ministrijai iesniedzamajā pārskatā norādīt arī ziņas par efektīvi izlietoto siltumenerģiju.

Ja Pieteikuma iesniedzējas neizpilda pieteikumā norādītās normas, tām netiekot pēc būtības liegtas tiesības ražot elektroenerģiju. Obligātā iepirkuma tiesību zaudēšanas gadījumā Pieteikuma iesniedzējas varot turpināt elektroenerģijas tirgošanu par tirgus cenu.

Tiesas sēdē Būvniecības valsts kontroles biroja pārstāvis papildus norādīja, ka Noteikumu Nr. 560 31.1. apakšpunktā ietvertās formulas aprēķinam nav vajadzīgs mērījums, ko veic ar Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunktā minētajām mērierīcēm. Tāpat tika norādīts, ka ražotāji varot izpildīt pieteikumā norādītajās normās ietvertās prasības.

9. Pieaicinātā persona – Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Pēc komisijas ieskata, lai novērstu pārmērīga valsts atbalsta piešķiršanu, ir jāvērtē elektrostacijas darbības laikā veiktie ieguldījumi un to atgūšana. Būtu apšaubāms tas, vai Pieteikuma iesniedzēju tiesisko interešu aizsardzība sniedzas tiktāl, ka tām, neveicot investīcijas turpmākā elektrostaciju attīstībā un darbības uzlabošanā (arī saistībā ar lietderīgo siltumenerģiju), ir saglabājamas tiesības saņemt tādu pašu valsts atbalstu, kāds primāri tika vērsts uz sākotnējo investīciju atgūšanu. Proti, nebūtu pieļaujama tāda situācija, ka elektrostacijas izbūves un uzturēšanas izdevumi (investīcijas) ir pilnībā atgūti un turpmāka valsts atbalsta saņemšana pārsniedz Eiropas Komisijas 2017. gada 24. aprīļa lēmuma par valsts atbalstu lietā Nr. SA.43140 (2015/NN) “Latvija. Atbalsts atjaunojamo energoresursu enerģijai un koģenerācijai” (turpmāk arī – Eiropas Komisijas

lēmums) 32. punktā paredzēto elektrostacijas kopējo kapitālieguldījumu peļņas normu visam atbalsta periodam 9 % apmērā.

Enerģijas lietotāju interesēm neatbilstot tādu pasākumu īstenošana, kuri nav vērsti uz primārās enerģijas ietaupīšanu un kuru ietvaros enerģija netiek ražota ar mērķi to patērēt atbilstoši pieprasījumam. Tiesiskās paļāvības princips neizslēdzot valsts iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu.

Tiesas sēdē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas pārstāvis papildus norādīja, ka korektai pārkompensācijas novēršanai ar iekšējās peļņas normas aprēķinu ir būtiski noteikt arī vienlīdzīgas ražotāju uzraudzības prasības, kas ļautu ražotājus savstarpēji salīdzināt.

10. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija” (turpmāk – Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija) – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Līdz brīdim, kad stājās spēkā pieteikumā norādītās normas, biogāzes stacijas esot saņēmušas valsts atbalstu par elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem, nevis par elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā. Tomēr pieteikumā norādītās normas kardināli mainot uzņēmējdarbības nosacījumus. Latvija atbalstu elektroenerģijas ražotājiem sākotnēji esot veidojusi divos virzienos: elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā atbilstoši Energoefektivitātes direktīvai un tās priekštecēm un elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem atbilstoši Atjaunojamo energoresursu direktīvai. Abi šie elektroenerģijas ražošanas virzieni jau sākotnēji esot nodalīti arī Elektroenerģijas tirgus likuma 28. un 29. pantā.

Tieši saistībā ar enerģijas iegūšanu no biomasas vai biogāzes valsts mērķi abiem atbalsta virzieniem esot bijuši atšķirīgi, proti: efektīvā siltumenerģijas ražošanā pielietot biomasas vai biogāzes koģenerāciju, kuras rezultātā tiek iegūta gan siltumenerģija, gan arī elektroenerģija, vai arī iegūt tieši elektroenerģiju no atjaunojamiem energoresursiem, lai ar to nodrošinātu noteiktu Latvijas elektroenerģijas patēriņa daļu.

Lauksaimnieki un citi biogāzes ražotāji, kuru rīcībā bija lopkopības atlikumprodukti, dažādi organiskie atkritumi un zaļā biomasa, esot izvēlējušies tirgot elektroenerģiju Elektroenerģijas tirgus likuma 29. pantā noteiktajā kārtībā un tālab biogāzes stacijas cēlušī iespējami tuvu izejvielu izcelsmes vietām: lopu kūtīm, pārtikas rūpniecības uzņēmumiem, sadzīves atkritumu poligoniem.

Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija piekrītot tam, ka elektroenerģijas ražošanas procesā iegūtā siltumenerģija ir jāizmanto lietderīgi, taču nepiekrītot tam, ka uz jau strādājošām stacijām pilnā mērā būtu attiecināmas Energoefektivitātes direktīvā noteiktās augstas efektivitātes koģenerācijas prasības.

Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija pievienojas Pieteikuma iesniedzēju argumentiem par to, ka Energoefektivitātes direktīvas prasības var attiecināt uz jaunām vai būtiski atjauninātām stacijām, kas nav maza apjoma stacijas.

Kurināmā sadedzināšanas iekārtas efektivitāti nedrīkstot attiecināt uz veselu biotehnoloģisko iekārtu kompleksu vai rūpnīcu: koģenerācijas iekārtai esot savs tehnoloģiskais pašpatēriņš, bet atkritumu pārstrādes rūpnīcai – savas tehnoloģiskās vajadzības (procesa temperatūras nodrošināšana, izejvielu sanitārā termiskā priekšapstrāde).

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 262 59.¹ un 109. punktu 2020. gadā esot bijušas spēkā prasības par siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Tomēr šīs prasības bijušas piemērojamas gada ietvaros un tā aprēķinā neesot ieskaitīts siltumenerģijas pašpatēriņš līdz 30 % no saražotā.

Biogāzes iegūšanai nepieciešamā fermentācijas temperatūra esot +37°C līdz +40°C. Vidējais siltumenerģijas patēriņš ziemas mēnešos varot sasniegt pat 50 % un 60 %, bet vasaras mēnešos – 10 % līdz 20 %. Tādējādi mēneša periods siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas nodrošināšanai esot pretrunā ne tikai ar Energoefektivitātes direktīvu, bet arī dabas zinātņu likumiem.

Tiesas sēdē Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācijas pārstāvis papildus norādīja uz atšķirībām vienotā tehnoloģiskā cikla principa piemērošanā biogāzes elektrostacijām un dabasgāzes koģenerācijas stacijām. Proti, abu veidu stacijas

pēc būtības esot līdzīgas, atšķiroties tikai kurināmā sagatavošanas un piegādes veids. Tomēr biogāzes elektrostacijām ražošanas ciklā tiekot ieskaitīta arī biogāzes sagatavošana, bet dabasgāzes stacijām ražošanas cikls beidzoties pie dabasgāzes pievada.

11. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācija” (turpmāk – Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācija) – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Likumdevējs jau laikā, kad Pieteikuma iesniedzējas veica attiecīgās investīcijas, esot nepārprotami formulējis mērķi sekmēt siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Uz to norādot Noteikumu Nr. 262 5. pielikumā ietvertie vērtēšanas kritēriji tiesību piedalīties obligātajā iepirkumā iegūšanai, kā arī Direktīvas 2001/77/EK 6. panta 1. punkts. Līdz ar to prasība izmantot siltumenerģiju lietderīgi neesot negaidīta. Direktīvas 2001/77/EK 16. apsvērumā un Direktīvas 2009/28/EK 3. panta pirmajā daļā esot paredzēts, ka valsts atbalsta shēma var tikt grozīta un ka valstij normatīvo aktu pieņemšanā jāņem vērā arī energoefektivitātes apsvērumi.

Biogāzes un biomasas koģenerācijas stacijās saražotā siltumenerģija veidojot aptuveni 50 % no visas kurināmā ķīmiskās enerģijas. Neesot tādu būtisku ierobežojumu, kas liegtu papildus saražoto siltumenerģiju izmantot lietderīgi, lai nerastos nozīmīgi kurināmās enerģijas zudumi un ražošanas iekārtas tiktu izmantotas iespējami efektīvi. Jau izstrādājot Noteikumus Nr. 262, likumdevējam vajadzējis ņemt vērā Enerģētikas likuma 3. pantā formulēto mērķi veicināt enerģijas efektīvu izmantošanu un līdzsvarotu patēriņu. Tādējādi prasība nodrošināt siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu atbilstot normatīvo aktu prasībām un kalpojot sabiedrības interesēm.

Ar pieteikumā norādītajām normām esot labota likumdevēja kļūda – iepriekš pieļautā atšķirīgā attieksme pret elektroenerģijas ražotājiem, kuru dalību obligātajā iepirkumā pamatoja Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumi Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot

elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – Noteikumi Nr. 221). Proti, šiem ražotājiem, kuri citstarp izmanto biomasu vai biogāzi, jau sākotnēji esot izvirzītas stingrākas energoefektivitātes prasības arī saistībā ar siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Šādai atšķirīgai attieksmei neesot bijis nekāda tehnoloģiska vai ekonomiska pamata, jo siltumenerģijas izdalīšanās elektroenerģijas ražošanas procesā, kas saistīts ar kurināmā sadedzināšanu, esot tehnoloģiski neatdalāma no kopējā elektroenerģijas ražošanas cikla. Savukārt to tehnoloģisko uzlabojumu izmaksas, kuri veicami, lai nodrošinātu siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu, esot zemas.

Biogāzes koģenerācijas stacijas esot ekonomiski un tehnoloģiski pamatoti izvietot tuvāk biogāzes ražošanas izejvielām, un staciju pielāgošana jaunajām prasībām varētu prasīt ievērojamus ieguldījumus. Savukārt biomasas koģenerācijas staciju gadījumā situācija esot atšķirīga, jo koksnes kurināmais esot brīvi pieejams funkcionējoša koksnes produktu tirgus ietvaros. Virkne ražotāju, kuri izmanto biogāzi un kuru tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā vēsturiski bijušas saistītas ar Noteikumu Nr. 221 prasību izpildi, jau izmantojot siltumenerģiju lietderīgi. Tādēļ prasība izmantot siltumenerģiju lietderīgi neesot pretrunā arī ar biomasas un biogāzes koģenerācijas staciju tehniskajām un ģeogrāfiskā izvietojuma īpatnībām.

Pieteikumā norādītajās normās noteiktie faktiskie kopējie elektrostacijas lietderības rādītāji esot nesamērīgi augsti un neesot tehnoloģiski pamatoti attiecībā uz biogāzes koģenerācijas stacijām, kurās liels siltumenerģijas patēriņš jānovirza biogāzes ražošanai. Prasības esot izpildāmas tikai ideālos tehniskos un klimatiskos apstākļos, kas neesot atkarīgi no ražotājiem un esot mainīgi mēneša griezumā. Pieteikumā norādīto normu izstrādē neesot ņemts vērā labums, ko sabiedrība iegūst no biogāzes ražošanas, nepieļaujot siltumnīcefekta gāzu izplatīšanos. Biomasas koģenerācijas stacijas varētu izpildīt minētās prasības, jo tajās esot daudz mazāks siltumenerģijas pašpatēriņš.

Noteikumu Nr. 560 3. pielikumā ietvertie koeficienta α rādītāji neesot tehnoloģiski pamatoti un nostādot dažādus ražotājus nevienlīdzīgā situācijā atkarībā no izmantoto iekārtu tehniskajām īpatnībām un to faktiskajiem

efektivitātes rādītājiem. Neesot tādu būtisku vai citu administratīvu šķēršļu, kas liegtu noskaidrot ticamu un pamatotu faktisko koeficienta α vērtību katrā konkrētajā koģenerācijas stacijā.

Ievērojot laiku, kas nepieciešams pamatota un atbildīga investīciju lēmuma pieņemšanai, kā arī būvniecības tiesiskajam procesam un būvdarbu veikšanai nepieciešamo laiku, varot secināt, ka likumdevējs nav noteicis samērīgu un saudzējošu pārejas periodu pieteikumā norādītajās normās ietvertu prasību ieviešanai.

Tiesas sēdē Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācijas pārstāvis papildus norādīja uz biogāzes elektrostaciju nozīmi metāna emisiju samazināšanā Latvijā. Pēc pārstāvja domām, tādas prasības, kuru izpilde ir atkarīga no ārējiem apstākļiem, ko ražotāji nevar ietekmēt, nedrīkstētu ietvert tiesību normās.

12. Pieaicinātā persona – biedrība “Latvijas biogāzes asociācija” (turpmāk – Latvijas biogāzes asociācija) – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Ar pieteikumā norādītajām likuma normām paredzēti vienādi nosacījumi saistībā ar siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu gan tādām elektrostacijām, kuras darbojas atbilstoši Noteikumu Nr. 560 prasībām, gan tādām, kuras darbojas atbilstoši Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 561 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, uzraudzību un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” (turpmāk – Noteikumi Nr. 561) prasībām. Tādējādi Saeima esot sapludinājusi divus atšķirīgus enerģētikas politikas mērķus – enerģijas efektīvu ražošanu un atjaunojamās enerģijas ražošanas veicināšanu.

Saeima un Ministru kabinets pieteikumā norādīto normu izstrādē neesot ņēmuši vērā biedrības iebildumus pret pieteikumā norādītajām normām, piemēram, pret Noteikumu Nr. 560 28. punktu, kas nosakot mēneša periodu arī lietderīgi izmantotās siltumenerģijas uzskaitē un esot pretrunā ar Energoefektivitātes direktīvas 1. pielikumu, kurā minētais periods ir gads. Ražotājiem esot grūti katru mēnesi sasniegt tādas lietderīgās siltumenerģijas

rādītājus, kas ļautu izpildīt Noteikumu Nr. 560 31. punktā noteiktās prasības par kopējo enerģijas ražošanas lietderību. Mēneša periodā siltuma pieprasījums esot ļoti mainīgs gan tiem ražotājiem, kuri siltumu novada siltumnīcām, telpu apkurei, koksnes vai graudu žāvēšanai, gan tiem ražotājiem, kuri siltumu novada siltumtīklos. Tādēļ lietderīgās siltumenerģijas izlietojums būtu jāvērtē gada periodā, līdzīgi kā tiek vērtēta, piemēram, ēku energoefektivitāte.

Tāpat ar neprecīzu terminoloģiju pieteikumā norādītajās normās esot nepareizi pārņemtas arī citas Energoefektivitātes direktīvas prasības saistībā ar kopējo enerģijas ražošanas lietderības koeficientu aprēķinu. Proti, Energoefektivitātes direktīvā esot regulēta koģenerācijas iekārtu enerģijas ražošanas lietderība, bet pieteikumā norādītajās normās lietots termins "elektrostacija", kas citstarp ietverot fermentācijas tvertnes. Fermentācijas tvertnēs tiekot ražota biogāze, kas prasa lielu apjomu siltumenerģijas, jo sevišķi ziemas mēnešos. Biogāzes ražošana esot ilgstošs process, to nevarot uzsākt un pēkšņi pārtraukt atkarībā no alternatīva siltumenerģijas pieprasījuma esības. Tāpat biogāzes ražošanai nepieciešamos lopkopības un lauksaimniecības atlikumproduktus nevarot iegūt tieši un tikai tad, kad pastāv šāds alternatīvs siltumenerģijas pieprasījums. Ja kopējais enerģijas ražošanas lietderības koeficients tiktu aprēķināts koģenerācijas iekārtām, tad lielākā daļa nozares ražotāju spētu sasniegt pieteikumā norādītajās normās noteiktos rādītājus. Taču, aprēķinot minēto koeficientu elektrostacijai, kas ietver arī biogāzes ražošanai nepieciešamās iekārtas, to neesot iespējams sasniegt.

Ar pieteikumā norādītajām normām Ministru kabinets esot ieviesis stingrākas prasības, nekā paredz Energoefektivitātes direktīva. Citstarp Energoefektivitātes direktīvas 35. apsvēruma paredzot, ka augstas efektivitātes koģenerācijas prasības ir attiecināmas tikai uz jaunām vai būtiski atjaunotām elektroenerģijas ražošanas iekārtām. Savukārt saskaņā ar Energoefektivitātes direktīvas 40. apsvērumu minētās prasības neesot attiecināmas uz maza apjoma elektrostacijām.

Likumdevējs neesot izvērtējis, vai pieteikumā norādītās normas atbilst ilgtspējīgas attīstības principam. Pieteikumā norādītajās normās ietvertās prasības

neesot izpildāmas, tādēļ vairāki ražotāji atsakoties no obligātā iepirkuma tiesībām un samazinot arī elektroenerģijas ražošanas apjomu. Attiecīgi ražotāji izmantojot mazāk lopkopības atlikumproduktu biogāzes ražošanā un līdz ar to Latvijā palielinoties siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tādējādi ar pieteikumā norādītajām normām tiekot apdraudēta Nacionālajā klimata plānā nosprausto mērķu – palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru enerģijas galapatēriņā un samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas lauksaimniecībā – izpilde.

Šobrīd elektroenerģijas vairumtirdzniecības cena esot pieaugusi līdz tik augstam līmenim, ka obligātā iepirkuma komponentes segšanai neesot nepieciešami papildu maksājumi no galapatērētājiem, bet valsts pastarpināti gūstot peļņu no elektroenerģijas, ko saražo obligātā iepirkuma ietvaros. Pēc Latvijas biogāzes asociācijas ieskata, šāds elektroenerģijas cenu pieaugums citstarp esot sekas tam, ka lielākā daļa elektroenerģijas Latvijā joprojām tiek saražota no fosilajiem energoresursiem. Samazinoties Latvijas spējai saražot elektroenerģiju no resursiem, kas iegūti valstī uz vietas, samazinoties arī valsts energoneatkarība.

Tiesas sēdē Latvijas biogāzes asociācijas pārstāvis papildus norādīja, ka ražotāji atsakās no obligātā iepirkuma tiesībām, jo saistībā ar siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas prasībām ir mainīts arī iekšējās peļņas normas aprēķins, pieņemot, ka arī pagātnē izlietotā siltumenerģija ir pārdota, nevis izlietota. Turklāt pārstāvis īpaši uzsvēra biogāzes elektrostaciju primāro mērķi – atkritumu pārstrādi –, kas palīdzot novērst arī nevēlamu smaku rašanos saimniecību tuvumā.

13. Pieaicinātā persona – *Dr. oec. Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenā locekle Raita Karnīte* – uzskata, ka, pieņemot pieteikumā norādītās normas, nav vērtēti vairāki būtiski aspekti.

“Zaļās” elektroenerģijas ražošana Latvijā papildus elektroenerģijas ieguvei lielajās hidroelektrostacijās, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kas atbilstot Eiropas Savienības un valsts vides un klimata mērķiem, pagaidām esot nepietiekami izmantots resurss. Arī Latvijas brīvprātīgi pieņemtie ar “zaļās” enerģijas daļu saistītie mērķi energoapgādē vēl neesot sasniegti.

Atjaunojamo energoresursu elektrostaciju attīstību sekmējot valsts atbalsts, bet kavējot nedrošais, bieži un neparedzami mainīgais normatīvais regulējums, kas vērsts uz mērķtiecīgu valsts atbalsta samazināšanu, ko nozare piedzīvojot pēdējo piecu gadu laikā. Minēto apliecinot elektroenerģijas ražošanas samazinājums pēdējos gados.

Latvijas valdības nodoms uzlabot atjaunojamo energoresursu izmantošanas efektivitāti, nosakot stingrākas prasības koģenerācijas stacijās radītās siltumenerģijas lietderīgai izmantošanai, esot uzskatāms par saprotamu un atzīstamu, taču, to īstenojot, esot nepieciešams novērtēt atjaunojamos energoresursus izmantojošo elektrostaciju iespējas izpildīt normatīvā regulējuma nosacījumus, lai neradītu tādus apstākļus, kuru dēļ “zaļās” elektroenerģijas ražošana tiek samazināta, un nepadarītu atjaunojamo energoresursu elektrostaciju darbību par neiespējamu.

Izvērtējot pieteikumā norādīto normu ietekmi uz biomasas un biogāzes elektrostacijām, esot jānovērtē: (1) vai saražotais siltumenerģijas apjoms pats par sevi neierobežos obligātā iepirkuma tiesību iegūšanu iepriekšējā apmērā (nebūs mazāks par saražotās vai tīklā nododamās (pārdodamās) elektroenerģijas apjomu) un (2) vai visām biogāzes un biomasas elektrostacijām potenciāli ir iespējams pārvērst par lietderīgi izmantojamu siltumenerģijas apjomu, kas atbilst potenciāli obligātā iepirkuma veidā nododamajam elektroenerģijas apjomam (vai ir pieejams patērētājs, infrastruktūra, investīcijas, ekonomiskā jēga).

Saeimas un Ministru kabineta atbildes rakstos neesot analizēta pieteikumā norādīto normu ekonomiskā ietekme uz Pieteikuma iesniedzējām un citiem ražotājiem, kā arī neesot pierādīts tas, ka Pieteikuma iesniedzējām pēc pieteikumā norādīto normu pieņemšanas ir iespējams īstenot obligātā iepirkuma tiesības.

Pieteikumā norādītajās normās esot paredzēta būtiska nosacījumu maiņa esošajām biogāzes un biomasas elektrostacijām salīdzinājumā ar nosacījumiem, kādi bijuši spēkā to izveidošanas laikā. Ņemot vērā biogāzes un biomasas elektrostaciju darbības regulējumu to izveidošanas brīdī, vajagot atzīt, ka atsevišķām biogāzes elektrostacijām pieteikumā norādīto normu izpilde varētu būt neiespējama.

Pieteikumā norādītās normas regulējot biogāzes un biomasas elektrostacijas pēc tāda paša principa, pēc kāda tiek regulētas koģenerācijas stacijas, kas apkurē izmanto galvenokārt dabasgāzi, – jaunais regulējums kopumā esot vērsts uz efektīvu siltumenerģijas ražošanu, nevis uz efektīvu elektroenerģijas ražošanu.

Nevienā no atbildes rakstiem neesot paskaidrots, kas segs elektroenerģijas ražotāju papildu izmaksas, ko prasīs jaunu siltumenerģijas tīklu ierīkošana, un ko darīt ražotājiem, ja tiem šādu tīklu ierīkošana būs ekonomiski neizdevīga.

Dr. oec. R. Karnīte norāda, ka no pieteikumā norādītajās normās lietotās neprecīzās siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas definīcijas neesot saprotams, vai, piemēram, siltumenerģijas izmantošana elektrostacijai piederošā siltumnīcā ir vai nav lietderīga siltumenerģijas izmantošana.

Ne visām biogāzes un biomasas elektrostacijām potenciāli esot iespējams pārvērst par lietderīgi izmantojamu siltumenerģijas apjomu, kas atbilst obligātā iepirkuma veidā nododamajam elektroenerģijas apjomam, jo biogāzes elektrostacijas atrodas lauku teritorijās, tuvu izejvielu avotiem, nevis siltumenerģijas patērētājiem, kā arī neesot iekārtota siltumenerģijas pārvades infrastruktūra vai tās iekārtošana neesot ekonomiski jēgpilna.

Biogāzes elektrostacijām valsts atbalsta līmenis pret ieņēmumiem par obligātajā iepirkumā nodoto elektroenerģiju esot augsts. Taču prasība tiem elektroenerģijas ražotājiem, kuru darbība bez dalības obligātā iepirkuma sistēmā var būt neiespējama, par galveno nosacījumu obligātā iepirkuma tiesību iegūšanai noteikt siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu neesot pamatota un nepalīdzēsot palielināt elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus.

Ja pieteikumā norādīto normu mērķis ir samazināt obligātā iepirkuma izmaksas un secīgi arī obligātā iepirkuma komponentes apjomu, tad ieteicamāka metode būtu samazināt valsts atbalsta līmeni obligātā iepirkuma dalībniekiem – tas veicinātu elektroenerģijas ražošanas izmaksu samazinājumu elektrostacijās, bet neradītu bankrota risku jau strādājošām biomasas un jo sevišķi biogāzes elektrostacijām.

Tāpat esot iespējami citi risinājumi, kā panākt augstu atjaunojamo energoresursu elektrostaciju efektivitāti, piemēram, to varētu panākt, uzlabojot konkursu par valsts atbalsta tiesību piešķiršanu kvalitāti, nosakot, ka siltumenerģijas lietderīga izmantošana ir prasība, kuras ievērošana sekmē obligātā iepirkuma tiesību piešķiršanu, vai uzstājīgāk novēršot negodīgu praksi valsts atbalsta saņēmēju vidū.

Pat ja pieteikumā norādītajās normās ietvertais risinājums uzskatāms par vienīgo līdzekli šo normu mērķa sasniegšanai, tad jaunos nosacījumus būtu jāsāk attiecināt uz biogāzes un biomasas elektrostacijām, kuras dibinātas pēc pieteikumā norādīto normu stāšanās spēkā, vai vismaz jādod elektrostacijām ilgāks laiks, lai tās varētu sagatavot infrastruktūru siltumenerģijas lietderīgai izmantošanai.

Tiesas sēdē *Dr. oec. R. Karnīte* papildus norādīja uz to, ka pieteikumā norādītās normas nostādot nevienlīdzīgos apstākļos biogāzes elektrostacijas un dabasgāzes koģenerācijas stacijas, jo dabasgāzes koģenerācijas stacijām jau vēsturiski esot izveidots siltumapgādes tīkls.

14. Pieaicinātā persona – Rīgas Tehniskās universitātes docents, Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūta vadošais pētnieks un Degšanas procesu izpētes laboratorijas vadītājs *Dr. sc. ing. Vladimirs Kirsanovs* – norāda, ka ar pieteikumā norādītajām normām varētu būt ieviestas Pieteikuma iesniedzējām neizpildāmas prasības.

Tādu mēraparātu vai mērlīdzekļu sistēmu izmantošanai, kas atbilst normatīvajiem aktiem par mērīšanas līdzekļu metroloģiskajām prasībām un to metroloģiskās kontroles kārtību, esot būtiska nozīme Noteikumu Nr. 560 prasību izpildes novērtēšanā. Vienlaikus, ņemot vērā biogāzes un biomasas stacijās izmantoto izejvielu (kūtsmēsli, lauksaimniecības kultūraugu atliekas, zālāji, bioloģiski noārdāmie atkritumi utt.) specifiku un īpatnības, esot svarīgi izvērtēt atbilstošu mērīšanas līdzekļu pieejamību Noteikumu Nr. 560 21.3. punkta prasības izpildei.

Siltumenerģijas patēriņam Latvijā esot sezonāls raksturs. Tas esot saistīts ar Latvijas ģeogrāfisko atrašanās vietu. Proti, siltumenerģijas pieprasījuma maksimums esot novērojams ziemas mēnešos, bet vasarai raksturīgs zems siltumenerģijas pieprasījums. Šāda tendence esot vērojama lielākajā daļā centralizētās siltumapgādes sistēmas uzņēmumu. Līdzvērtīgā situācijā atrodies arī biogāzes un biomasas elektrostacijas. Atkarībā no esošā siltumenerģijas patērētāja veida pieprasījums pēc enerģijas varot būt samērā konstants, bet pārsvarā tomēr esot sezonāls. Dažos gadījumos varot būt izteikts sezonāls siltumenerģijas patēriņš, kad siltums tiek izmantots, piemēram, lauksaimniecības produktu kaltēs vai siltumnīcās, kas var darboties tikai dažus mēnešus gadā. Tāpēc siltumenerģijas patēriņš gada griezumā pilnīgāk raksturotu biogāzes un biomasas staciju darbību.

Prasība iepirkt tikai to elektroenerģijas daudzumu, kas saražots koģenerācijā, esot pamatota un ļaujot sabiedrībai ar ierobežotu atbildību "Enerģijas publiskais tirgotājs" (turpmāk – publiskais tirgotājs) pārliecināties par saražotās elektroenerģijas izcelsmi un, ja nepieciešams, izsniegt elektroenerģijas izcelsmes apliecinājumu tālākai realizācijai.

Pieteikuma iesniedzēju biogāzes stacijas esot saņēmušas valsts atbalstu saskaņā ar Noteikumiem Nr. 262, kas neprasa nodrošināt saražotās siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu tādā veidā kā pieteikumā norādītās normas. Tālab biogāzes stacijas esot celtas pēc iespējas tuvāk biogāzes ražošanai nepieciešamo izejvielu ieguves vietai. Šāda izvēle esot skaidrojama ar iespēju samazināt izejvielu izmaksas.

Tāla siltumenerģijas transportēšana lielākoties neesot ekonomiski pamatota un esot saistīta ar lielākiem siltuma zudumiem. Līdz ar būtu nepieciešams padziļināti izvērtēt jau uzcelto biogāzes staciju atrašanās vietas, blakus esošos siltumenerģijas patērētājus un citus nozīmīgus aspektus, lai noteiktu tehniskos un ekonomiskos rādītājus un teorētiskas iespējas biogāzes stacijās saražotās siltumenerģijas nodošanai un lietderīgai izmantošanai.

Vērtējot teorētisko tehnisko iespējamību Pieteikuma iesniedzēju koģenerācijas stacijām izpildīt pieteikumā norādītajās normās noteiktās prasības

attiecībā uz biogāzes elektrostaciju kopējo lietderību, esot konstatējamas būtiskas atšķirības no dažādiem avotiem iegūtos datos par koģenerācijas stacijām. Tomēr, neraugoties uz šīm atšķirībām, esot skaidri redzama tāda tendence, ka attiecība starp elektrisko jaudu un siltuma jaudu Pieteikuma iesniedzēju biogāzes stacijās ir augstāka nekā Noteikumos Nr. 560 norādītais koeficients α .

Ja Pieteikuma iesniedzēju biogāzes stacijās attiecību starp saražoto elektroenerģiju un siltumenerģiju pret ievadīto enerģiju vērtē, nenošķirot lietderīgi un nelietderīgi izmantoto siltumenerģiju, tad no pieejamiem datiem esot redzams, ka tikai sabiedrība ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA "VECAUCE" tehniski nevar nodrošināt Noteikumu Nr. 560 31.2.2. apakšpunktā noteiktās prasības izpildi. Savukārt pārējās biogāzes stacijas teorētiski varētu sasniegt pieteikumā norādītajās normās noteiktos kopējos elektrostaciju lietderības rādītājus, ja biogāzes ražošanai izmantotā siltumenerģija tiktu uzskatīta par lietderīgi izmantotu. Iespējams, ka ar pieteikumā norādītajām normām Pieteikuma iesniedzējām ir noteiktas ar esošo tehnoloģisko risinājumu tehniski neizpildāmas lietderības prasības.

Elektroenerģijas ražošana, izmantojot fosilo kurināmo (dabasgāzi), atšķiroties no elektroenerģijas ražošanas, par kurināmo izmantojot biogāzi, jo biogāzes un dabasgāzes īpašības (ķīmiskais sastāvs, sadegšanas siltums, blīvums un citi parametri) esot būtiski atšķirīgas. Proti, dabasgāzei efektivitāte, ar kādu tā tiek pārveidota elektroenerģijā, esot augstāka nekā biogāzei. Līdz ar to neesot korekti piemērot vienādas prasības šīm elektroenerģijas ražošanas stacijām.

Pieteikumā norādītajās normās lietotie apzīmējumi radot neskaidrību un liekot domāt, ka šajās normās apvienots biogāzes ražošanas process ar procesu, kurā elektroenerģija tiek ražota no biogāzes koģenerācijas režīmā. Biogāzes stacija sastāvot no dažādiem elementiem, tostarp koģenerācijas iekārtas. Biogāzes stacija pārveidojot biogāzē dažāda veida izejvielas, ieskaitot atkritumus. Savukārt koģenerācijas iekārta pārveidojot biogāzi elektroenerģijā un siltumenerģijā.

Tiesas sēdē *Dr. sc. ing. V. Kirsanovs* papildus norādīja, ka pareizāk būtu noteikt biogāzes elektrostaciju enerģijas ražošanas lietderību gada griezumā, jo tad būtu iespējams ņemt vērā visus mainīgos apstākļus, kas var ietekmēt

elektrostaciju darbību. Nevarot pastāvēt tādas prasības, atbilstoši kurām tehnoloģija vienā mēnesī ir efektīva, bet citā mēnesī – neefektīva. Tāpat būtu pareizāk pašpatēriņam izmantojamo siltumenerģiju aprēķināt, ņemot vērā biogāzes izejvielu struktūru, atkarībā no kuras mainās biogāzes enerģētiskā vērtība. *Dr. sc. ing. V. Kirsanovs* uzsvēra, ka biogāzes elektrostaciju darbība jāvērtē plašāk, ņemot vērā arī to ieguldījumu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, kas šīs elektrostacijas padara par klimatneitrālākām nekā, piemēram, vēja vai saules elektrostacijas.

15. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorante LL.M. Viktorija Soņeca – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam un nav saderīgas ar Eiropas Savienības tiesībām.

Noteikumos Nr. 560 neesot ietverta informatīvā atsauce uz Direktīvu 2009/28/EK vai arī Atjaunojamo energoresursu direktīvu, lai gan no šo noteikumu priekšmeta izrietot, ka tie reglamentē nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamus energoresursus.

Direktīva 2004/8/EK un Energoefektivitātes direktīva ietilpstot tiesiskajā ietvarā, kas nosaka elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā, bet Direktīva 2001/77/EK, Direktīva 2009/28/EK un Atjaunojamo energoresursu direktīva – tiesiskajā ietvarā, kas nosaka elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem. Katras direktīvas tvērums esot nepārprotami noteikts tās tekstā. Nacionālais likumdevējs, transponējot direktīvu nacionālajā tiesību sistēmā, nevarot direktīvas normas attiecināt uz tādām situācijām vai subjektiem, kas neietilpst attiecīgās direktīvas tvērumā, ja tāds nav bijis Eiropas Savienības likumdevēja nodoms.

Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ pantā esot izmantota nediferencēta pieeja, likumdevējs neesot izvērtējis, vai no Direktīvas 2004/8/EK aizgūtais jēdziens “lietderīgais siltums” var tikt attiecināts uz tiesisko regulējumu, kas nosaka atbalsta saņemšanas nosacījumus elektroenerģijas ražotājiem, kuri izmanto atjaunojamus energoresursus. Kā tas redzams no Likuma grozījumu

izstrādes materiāliem, likumdevējs neesot pilnībā izvērtējis Elektroenerģijas tirgus likuma un Noteikumu Nr. 560 saskaņību ar Atjaunojamo energoresursu direktīvu. Tādējādi likumdevējs, būtībā paplašinot Direktīvas 2004/8/EK darbības jomu, esot pārkāpis arī tiesiskās noteiktības un tiesiskās palāvības principus.

Tiesas sēdē *LL.M.* Viktorija Soņeca papildus norādīja, ka Atjaunojamo energoresursu direktīvas 77. apsvērumu par iespējamu šīs direktīvas un Energoefektivitātes direktīvas prasību sinerģiju var attiecināt tikai uz nākotnē ieviešamām valsts atbalsta shēmām.

16. Pieaicinātā persona – Rīgas Tehniskās universitātes asociētā profesore un Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūta vadošā pētniece *Dr. sc. ing.* Aiga Barisa – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas apdraud Latvijas klimata mērķu sasniegšanu.

Latvijai esot saistoši Eiropas Savienības mērķi attiecībā uz klimata politiku un atjaunojamo energoresursu politiku, kā arī esot jāpilda Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām. Biogāzes nozarei esot ārkārtīgi nozīmīga loma šo prasību izpildē.

Latvijā 2021. gadā biogāzes nozare esot nodrošinājusi 8 % no saražotās atjaunojamās elektroenerģijas. Salīdzinot datus ar iepriekšējiem gadiem, esot vērojama negatīva tendence – biogāzes elektrostacijās saražotās elektroenerģijas samazināšanās. Latvijai astoņu gadu laikā esot jāpalielina atjaunojamās enerģijas īpatsvars par 8 %. Hidroelektrostacijās saražotās elektroenerģijas daudzumu nevarot būtiski palielināt, taču šis mērķis esot sasniedzams, izmantojot citus atjaunojamus energoresursus – sauli, vēju, arī biomasu un biogāzi.

Biogāzes elektrostacijās tiekot apsaimniekoti organiskie atkritumi, kas izdala siltumnīcefekta gāzes. Metāns esot 28 reizes kaitīgāks par oglekļa dioksīdu, bet slāpekļa oksīds – 270 reizes kaitīgāks par oglekļa dioksīdu. Bioenerģija esot klimata neitrāla enerģija.

Turklāt biogāzes ražošana palīdzot risināt problēmas, kas klimata jomā rodas citos sektoros – lauksaimniecībā un transporta jomā. Proti, no biogāzes

varot iegūt biometānu, ko iespējams izmantot transporta pārvadājumos. Tā kā biogāze varot aizvietot dabasgāzi, esot iespējams padarīt labai draudzīgāku arī dabasgāzes sektoru.

Siltumenerģija koģenerācijas procesā neesot blakusprodukts. Tas esot elektroenerģijai līdzvērtīgs enerģijas veids, ko ražo koģenerācijas procesā. Iemesls, kura dēļ ražotāji biogāzes elektrostacijās izvēlējušies tieši koģenerācijas procesu, bijusi nepieciešamība sildīt reaktorus biogāzes ražošanai. Tāpēc šobrīd neesot pamatoti uzlikt par pienākumu visu saražoto siltumenerģiju izmantot lietderīgi. Pieteikumā norādītajās normās ietvertās prasības teorētiski esot iespējams izpildīt, bet to faktisku izpildi ietekmējot vairāki faktori – biogāzes izejvielu sildīšanai nepieciešamais siltuma daudzums, elektrostaciju novietojums un sezonālitate.

Būtiski esot tas, ka biogāze ir vietēji ražots resurss, kas nodrošina arī Latvijas enerģētisko neatkarību.

17. Pieaicinātā persona – Rīgas Juridiskās augstskolas vieslektore, zvērināta advokāte LL.M. Jūlija Jerņeva – uzskata, ka Ministru kabinets nav pietiekami izvērtējis pieteikumā norādīto Noteikumu Nr. 560 normu saskanību ar Eiropas Savienības tiesisko regulējumu.

Lai gan Atjaunojamo energoresursu direktīvā nav uzsvērti ar Energoefektivitātes direktīvu sasniedzamie mērķi, tomēr abās direktīvās esot savstarpējas atsauces. Tādēļ nevarot izslēgt to, ka direktīvas var piemērot sinerģijā, attiecinot vienas direktīvas prasības arī uz otras direktīvas regulēto jomu.

Abas minētās direktīvas esot plašāka – tīrās enerģijas regulējuma – sastāvdaļa. Tīrās enerģijas regulējums esot dažādu paņēmienu kopums, kas vērsts uz mērķi nodrošināt to, ka Eiropas Savienība ievēro savas starptautiskās saistības klimata jomā. Tādēļ Atjaunojamo energoresursu direktīvu un Energoefektivitātes direktīvu nevarot uzlūkot atsevišķi. Tomēr katra no šīm direktīvām esot ieviesta atšķirīgu mērķu sasniegšanai. Vienojošais elements, kas varētu ļaut vienas direktīvas prasības attiecināt uz otras direktīvas regulēto jomu, esot izmantotā

tehnoloģija – koģenerācija. Tādēļ aktuāls jautājums esot tas, vai Latvija ir pareizi ieviesusi Eiropas Savienības tiesisko regulējumu kontekstā ar direktīvu mērķiem.

Parasti tad, ja valstis ievieš stingrākus noteikumus, nekā paredz kāda direktīva, pārkāpums direktīvas ieviešanā neesot konstatējams. Tomēr tad, ja dalībvalsts regulējums, kas šķietami ir pieņemts tās rīcības brīvības ietvaros, novestu pie tādas situācijas, ka attiecīgā dalībvalsts industrija var būtiski sarukt un tādējādi var samazināties atjaunojamo energoresursu izmantošana konkrētajā dalībvalstī, varētu secināt, ka, pieņemot attiecīgo regulējumu, nav ņemti vērā direktīvas mērķi.

Attiecībā uz pienākumu sadalījumu klimata jomā starp Eiropas Savienību un dalībvalstīm, tieši Eiropas Savienība no starptautisko tiesību viedokļa esot atbildīga par šo pienākumu izpildi. Tātad, pieņemot stingrākus noteikumus, Latvija var potenciāli apdraudēt arī Eiropas Savienības saistību izpildi.

LL.M. Jūlija Jerņeva norādīja, ka no Eiropas Savienības tiesību viedokļa nesaskata pārkāpumus pieteikumā norādīto likuma normu pieņemšanā, bet esot šaubas par to, vai Ministru kabinets ir pienācīgi izvērtējis Noteikumu Nr. 560 atbilstību Eiropas Savienības tiesībām.

18. Pieaicinātā persona – *Mg. iur.* Solvita Harbaceviča – uzskata, ka pieteikumā norādītās normas ieviestas saskaņā ar Eiropas Savienības tiesisko regulējumu valsts atbalsta jomā.

Valsts atbalsts esot nelikumīgs, ja vien tas nav pieņemts noteiktā procedūrā noteiktu mērķu dēļ un saskaņots ar Eiropas Komisiju. Raugoties tikai no šaura valsts atbalsta tiesību viedokļa, varot secināt, ka ar pieteikumā norādīto normu pieņemšanu un izdošanu Eiropas Savienības tiesības nav pārkāptas.

Latvijas tiesiskais regulējums pirms pieteikumā norādīto normu pieņemšanas un izdošanas neesot pietiekamā veidā regulējis siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu.

Mg. iur. Solvita Harbaceviča nepiekrīt Ministru kabineta atbildes rakstā norādītajam pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa formulējumam. Proti, valsts atbalsta shēmas samazināšana vai efektīvizācija esot iluzors mērķis, jo

valsts atbalsta shēma eksistējot noteiktu mērķu sasniegšanai un neitrāli, pati par sevi neesot analizējama.

Secinājumu daļa

19. Pieteikuma iesniedzējas ražo elektroenerģiju koģenerācijas procesā, izmantojot biogāzi. Tām ir piešķirtas tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, un uz tām attiecināmas Noteikumu Nr. 560 prasības.

Pieteikuma iesniedzējas konstitucionālajā sūdzībā ir lūgušas atzīt pieteikumā norādītās normas par neatbilstošām Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās palāvības principam un 105. panta pirmajam teikumam, jo esot būtiski mainīti noteikumi obligātā iepirkuma tiesību īstenošanai. Ar pieteikumā norādītajām normām tiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzēju iegūtās tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā. Proti, lietas pamatjautājums ir atsevišķu ar lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu saistītu prasību, kā arī lietderīgās siltumenerģijas un obligātā iepirkuma apjoma sasaistes satversmība.

20. Satversmes 105. panta pirmais teikums nosaka: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu.”

Ar tiesībām uz īpašumu Satversmes 105. panta izpratnē saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, tostarp personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 105. panta pirmā teikuma tvērumā jeb tiesību uz īpašumu saturā ietilpst personas tiesības veikt komercdarbību uz licences pamata (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 17.1. punktu*).

Obligātā iepirkuma sistēma ir valsts atbalsta mehānisms, atbilstoši kuram ar attiecīgas atļaujas saņemšanu elektroenerģijas ražotājam tiek piešķirtas tiesības pārdot elektroenerģiju par noteiktu tarifu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka īpašuma tiesības ietver līgumu tiesības ar ekonomisku vērtību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par*

tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 8.2. punktu). Īpašuma tiesības aizsargā arī ar Ekonomikas ministrijas izdoto administratīvo aktu un ar publisko tirgotāju noslēgto līgumu piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju par paaugstinātu cenu (sk. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 14.1. punktu un 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13.1. punktu). Tādējādi šādos gadījumos īpašuma tiesību objekts var būt arī ražotāja iegūtās tiesības.

21. Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības princips nozīmē, ka persona var paļauties uz to, ka valsts rīkojas tiesiski un konsekventi, savukārt valstij ir jāaizsargā tai dāvātā uzticēšanās (sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 10.2. punktu).

Tiesiskās paļāvības princips aizsargā arī personas reiz iegūtās tiesības, t. i., personas var paļauties uz to, ka tiesības, kas iegūtas saskaņā ar spēkā esošu tiesību normu, noteiktajā laika periodā tiks saglabātas un reāli īstenotas (sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.2. punktu).

Tomēr tiesiskās paļāvības princips neizslēdz to, ka personas iegūtās tiesības var tikt grozītas tiesiskā veidā. Proti, šis princips nedod pamatu ticēt, ka reiz noteiktā tiesiskā situācija nekad nemainīsies, bet gan pieļauj un noteiktos apstākļos pat pieprasa pastāvošā tiesiskā regulējuma grozīšanu. Pretējā gadījumā valsts nevarētu pienācīgi reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem (sk. Satversmes tiesas 2020. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 22.2.1. punktu).

22. Apstrīdētās Elektroenerģijas tirgus likuma 30.³ panta pirmās daļas jēga un mērķis ir noteikt tādu principu, ka siltumenerģija ir izmantojama lietderīgi un šis princips ir attiecināms uz ikvienu ražotāju, kurš saņem valsts atbalstu elektroenerģijas ražošanai.

Pieteikuma iesniedzējas uzsākušas savu darbību elektroenerģijas ražošanā un saņēmušas tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā laika periodā no 2008. gada 27. novembra līdz 2013. gada 31. maijam.

Elektroenerģijas tirgus likuma 1. panta otrās daļas 12. punktā jau no 2005. gada 8. jūnija, kad likums stājās spēkā, koģenerācija ir definēta kā tehnoloģisks process, kurā lietderīgai izmantošanai vienlaikus ražo elektroenerģiju un siltumenerģiju. Vēlāk, pieņemot Likuma grozījumus, minētā tiesību norma tādā pašā redakcijā ietverta 1. panta otrās daļas 19. punktā. Proti, likumā jau sākotnēji bija ietverts tāds regulējums, ka koģenerācijā saražotā siltumenerģija ir jāizmanto lietderīgi.

Prasība obligāti nodrošināt efektīvu siltumenerģijas izlietojumu tieši tiem ražotājiem, kuri ražo elektroenerģiju biogāzes elektrostacijās atbilstoši noteikumiem par atjaunojamo energoresursu izmantošanu, tika noteikta ar Ministru kabineta 2018. gada 10. aprīļa noteikumu Nr. 215 "Grozījumi Ministru kabineta 2010. gada 16. marta noteikumos Nr. 262 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, un cenu noteikšanas kārtību"" 18. un 31. punktu. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 262 109. punktu tajā redakcijā, kas bija spēkā no 2018. gada 27. aprīļa, "[..] kalendāra gadā elektrostacijā saražotais siltumenerģijas daudzums, kas paliek pāri no tā izmantošanas elektrostācijas darbības nodrošināšanai, no 2020. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim jāizlieto efektīvi vismaz 70 % apmērā. [..]. Elektrostācijas tehnoloģiskais siltumenerģijas pašpatēriņš kalendāra gadā nedrīkst pārsniegt 30 % no elektrostacijā saražotās siltumenerģijas." Tātad Noteikumos Nr. 262 bija ietverta prasība izmantot siltumenerģiju efektīvi.

Satversmes tiesa secina, ka prasība izmantot siltumenerģiju efektīvi vēlāk tika pārņemta Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmajā daļā kā prasība izmantot siltumenerģiju lietderīgi. Tādējādi jēdzieni "efektivitāte" un "lietderība" Noteikumos Nr. 262 un Elektroenerģijas tirgus likumā pēc sava satura ir vienādi.

Tas vien, ka tiesiskais regulējums, kas pēc būtības jau bijis ietverts Ministru kabineta noteikumos, pirmoreiz tiek ietverts likumā, nenozīmē, ka tieši likuma prasības būtu jāievēro kādā atšķirīgā veidā. Citiem vārdiem, prasība

izmantojot siltumenerģiju lietderīgi tiesiskajā sistēmā ir bijusi spēkā jau pirms Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pieņemšanas. Turklāt, kā norāda Pieteikuma iesniedzējas, tās ievērojušas iepriekš spēkā bijušās prasības, jo tās bijušas izpildāmas (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 15.–16. lp.*).

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, kas tajos gadījumos, kad nav vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu, ir seši mēneši no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka termiņš ir viens no konstitucionālās sūdzības pieļaujamības kritērijiem (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 16. punktu*). Tādēļ tad, ja Satversmes tiesa konstatē, ka pieteikuma iesniedzējs nav ievērojis Satversmes tiesas likumā noteikto termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Izskatāmajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai attiecībā uz Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmajā daļā ietverto prasību izmantot siltumenerģiju lietderīgi ir skaitāms no 2020. gada 1. janvāra, kad šī prasība uz Pieteikuma iesniedzējām tika attiecināta pirmo reizi. Pieteikums Satversmes tiesā ir saņemts 2021. gada 1. jūnijā. Tātad Pieteikuma iesniedzējas ir nokavējušas konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteikto termiņu.

Līdz ar to tiesvedība daļā par Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu.

23. Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta trešā daļa pilnvaro Ministru kabinetu noteikt gan prasības, kas jāievēro, lai likumā noteiktais pienākums lietderīgi izmantot siltumenerģiju būtu izpildīts, gan arī kārtību, kādā tā noteikta iestāde pārbauda šo prasību ievērošanu. Proti, Ministru kabinets ir pilnvarots izlemt to, kādā veidā likumā ietvertās prasības ir īstenojamas attiecībā uz dažāda veida elektroenerģijas ražotājiem.

Pieteikuma iesniedzējas neapstrīd to, ka Ministru kabinetam ir piešķirts pilnvarojums izlemt šādus jautājumus, bet iebilst pret to, ka konkrētās lietderīgās siltumenerģijas izmantošanas prasības tiek attiecinātas uz tām piederošajām elektrostacijām (*sk. 2022. gada 13. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 12. sēj. 67.–68. lp.*).

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tad, ja apstrīdētā tiesību norma rada Satversmē ietvertu pamattiesību aizskārumu. Pamattiesību aizskārumu pieteikuma iesniedzējam vienmēr rada negatīvas sekas. Taču likuma norma, kas piešķir pilnvarojumu Ministru kabinetam izlemt noteiktus jautājumus, pret Pieteikuma iesniedzējām ir neitrāla. Šis pilnvarojums pats par sevi Pieteikuma iesniedzējām nerada nekādus jaunus pienākumus vai tiesības. Tās prasības, pret kuru noteikšanu pēc būtības iebildušas Pieteikuma iesniedzējas, ir ietvertas Noteikumos Nr. 560. Tādējādi Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta trešā daļa neaizskar Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības.

Līdz ar to tiesvedība daļā par Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

24. Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkts uzliek ražotājiem pienākumu nodrošināt biogāzes ražošanai izmantoto izejvielu uzskaiti. Pieteikuma iesniedzējas iebilst pret to, ka tām noteiktā apmērā un laika periodā jāizmanto saražotā siltumenerģija lietderīgi. No šā lietderīgi izmantotā siltumenerģijas daudzuma savukārt ir atkarīgs tas, cik lielu elektroenerģijas apjomu Pieteikuma iesniedzējas var pārdot obligātā iepirkuma ietvaros.

Iesniedzot konstitucionālo sūdzību, pieteikuma iesniedzējam jānorāda objektīvi pārbaudāmi fakti, kas raksturo viņa pamattiesību aizskārumu (*sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 16.3. un 22.3. punktu*). Satversmes tiesa lietu izskatīšanā īsteno objektīvās izmeklēšanas principu, pati meklējot lietas atrisināšanai nepieciešamos

argumentus un pierādījumus. Taču objektīvās izmeklēšanas princips ir cieši saistīts ar personas pienākumu līdzdarboties tiesas procesā un norādīt tiesai tos apstākļus, kas ir zināmi tikai pašai personai un ko citādi tiesa nevar noskaidrot (*sal. sk. Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 19.3. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas, apstrīdot Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunktu, norādījušas, ka tām esot jāiegādājas jaunas mērierīces, jo iepriekš iegādātās mērierīces vairs neesot izmantojamas (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 16., 43. un 66. lp.*). Tomēr pieteikumā nav iekļauti papildu argumenti attiecībā uz to, kādā veidā ar minēto normu Pieteikuma iesniedzējām ir aizskartas Satversmes 1. pantā un 105. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības. Arī tiesas sēdē Pieteikuma iesniedzēju pārstāvji plašāk neizklāstīja, kādā veidā minētā norma Pieteikuma iesniedzējām rada pamattiesību aizskārumu, bet norādīja tikai uz to, ka Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkts ir cieši saistīts ar pārējām lietā apstrīdētajām normām (*sk. 2022. gada 13. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 12. sēj. 68.–69. lp.*).

Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkts attiecas uz Pieteikuma iesniedzēju veicamajām darbībām, kas saistītas ar biogāzes ražošanu, nevis ar koģenerācijas procesu jeb elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanu. Proti, ar normā paredzētajām mērierīcēm uzskaita izejvielas, kas tiek fermentētas biogāzes ražošanai, bet neuzskaita biogāzi, kura kā kurināmais tiek dedzināta koģenerācijas iekārtā, un neuzskaita arī koģenerācijas rezultātā saražoto siltumenerģiju. Kā to tiesas sēdē paskaidroja Būvniecības valsts kontroles biroja pārstāvis, Noteikumu Nr. 560 31.1. apakšpunktā ietvertajā formulā, pēc kuras aprēķina elektrostacijas faktisko kopējo enerģijas ražošanas lietderības koeficientu, neizmanto mērījumus, kas veicami saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunktā paredzētajām mērierīcēm. Minētajā formulā izmanto mērījumus, kas veicami ar Noteikumu Nr. 560 21.4. apakšpunktā norādītajām mērierīcēm, ar kurām mēra biogāzi (*sk. 2022. gada 19. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 15.–16. lp.*).

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 13. punktu Pieteikuma iesniedzējām ir noteiktas prasības attiecībā uz biogāzes ražošanas izejvielu īpatsvaru atkarībā no izejvielu veida, ko savukārt detalizē šo noteikumu 2. pielikums. Uz to, ka saskaņā ar Noteikumiem Nr. 560 tiek monitorēts biogāzes izejvielu īpatsvars, tiesas sēdē norādīja arī vairākas pieaicinātās personas (*sk. Zemkopības ministrijas un Būvniecības valsts kontroles biroja sniegtos viedokļus, sk. arī 2022. gada 19. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 3. un 15.–16. lp.*), skaidrojot šādu nepieciešamību ar nozares pāreju no speciāli izaudzētas zaļmasas, piemēram, kukurūzas, fermentācijas uz lauksaimniecības atlikumproduktu, piemēram, kūtsmēsli, fermentāciju.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkts nav saistīts ar pārējām lietā apstrīdētajām normām, jo tas nav saistīts ar koģenerācijas procesu, bet attiecas uz biogāzes ražošanas izejvielu kontroli. Pieteikuma iesniedzēju iebildumi pret to, kādā veidā tiek noteikts obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas apjoms, ir saistīti ar citās, šajā lietā neapstrīdētās tiesību normās norādītām mērierīcēm.

Tāpat nav konstatējams tādu apstākļu kopums, kas ļautu Satversmes tiesai pārliecināties par to, ka Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkts Pieteikuma iesniedzējām rada Satversmes 1. pantā un 105. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to tiesvedība daļā par Noteikumu Nr. 560 21.3. apakšpunkta atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

25. Noteikumu Nr. 560 3. pielikums ietver koeficientus, kas saskaņā ar šo noteikumu 31.3. apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam, ir izmantojami obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas apjoma noteikšanai, ja elektrostacija nesasniedz noteiktus kopējos lietderības rādītājus un ja nav zināma attiecība starp koģenerācijas iekārtās uzstādīto elektrisko jaudu un siltuma jaudu saskaņā ar tehniskās pases

datiem. Tātad Noteikumu Nr. 560 3. pielikumā noteiktos koeficientus izmanto tikai tad, ja nav pieejama attiecīgās koģenerācijas iekārtas tehniskā pase.

Pieteikuma iesniedzējas ir iesniegušas papildu paskaidrojumus un pārskatus par to darbību 2021. gadā (*sk. lietas materiālu 12. sēj. 16.–33. lp.*), kuros norādīti tām piederošo koģenerācijas iekārtu tehnisko pasu dati par elektriskās jaudas un siltuma jaudas attiecību. Tiesas sēdē Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis apstiprināja, ka iesniegtajos pārskatos norādītie dati ir korekti un visām Pieteikuma iesniedzējām esot pieejamas koģenerācijas iekārtu tehniskās pases. Tas nozīmē, ka Noteikumu Nr. 560 3. pielikums nav attiecināms uz Pieteikuma iesniedzējām un nevar tām radīt pamattiesību aizskārumu.

Pieteikuma iesniedzējas papildus iesniegtajos paskaidrojumos, kā arī tiesas sēdē (*sk. 2022. gada 13. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 12. sēj. 70.–71. lp.*) ir norādījušas, ka attiecībā uz SIA “BIO FUTURE” un SIA “GAS STREAM” šo normu esot piemērojis publiskais tirgotājs, neņemot vērā tehniskās pases datus. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis arī atzina, ka Pieteikuma iesniedzēju SIA “BIO FUTURE” un SIA “GAS STREAM” tiesību aizskārumus radies tiesību normu piemērošanas ceļā (*sk. 2022. gada 13. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 12. sēj. 71. lp.*).

Tas, ka tiesību normas piemērotājs ir atsaucies uz kādu tiesību normu, nenozīmē, ka pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārumu rada pati šī tiesību norma. Personas pamattiesību aizskārumus ir konstatējams, ja tieši apstrīdētā norma, nevis tās piemērošanas rezultāts personai aizskar Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. un 7. punktu*). Satversmes tiesai nav piešķirta kompetence pārvērtēt tiesību normu piemērošanas pareizību.

Līdz ar to tiesvedība daļā par Noteikumu Nr. 560 3. pielikuma atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu.

26. Tiesību piedalīties obligātajā iepirkumā īstenošana ir konkretizēta gan normatīvajos aktos, kas paredz prasības šo tiesību īstenošanai, gan administratīvajos aktos, ar kuriem Pieteikuma iesniedzējām piešķirtas šīs tiesības, gan ar publisko tirgotāju noslēgtajos līgumos.

Noteikumu Nr. 560 28., 30. un 31. punkts nosaka kārtību, kādā aprēķināms obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamais elektroenerģijas apjoms, kā arī konkrētas kopējās ar enerģijas ražošanas lietderību un lietderīgo siltumenerģiju saistītās prasības, kurām jābūt izpildītām ik mēnesi. Pieteikuma iesniedzējām ir jāpilda visas šīs savstarpēji cieši saistītās prasības. Ja Pieteikuma iesniedzējas nenodrošina lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu, tad saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunktu tām piešķirtās tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā var tikt atceltas.

26.1. Noteikumu Nr. 560 28. punkts nosaka gan periodu, kurā veicami enerģijas ražošanas lietderības koeficienta aprēķini, gan periodu, kurā ražotāji par saražoto elektroenerģiju saņem maksu obligātā iepirkuma ietvaros. Tas, ka Pieteikuma iesniedzējas obligātā iepirkuma ietvaros par saražoto elektroenerģiju ik mēnesi saņem maksu, izskatāmajā lietā nav vērtējams, un arī Pieteikuma iesniedzējas pret to neiebilst.

Tālab Satversmes tiesa vērtēs Noteikumu Nr. 560 28. punkta satversmību tiktāl, ciktāl tas attiecas uz Noteikumu Nr. 560 31. punktā noteiktā enerģijas ražošanas lietderības koeficienta aprēķina periodu.

26.2. Ar Noteikumu grozījumiem Noteikumu Nr. 560 31.3. apakšpunkts ir izteikts jaunā redakcijā, nosakot, ka saskaņā ar tehniskās pases datiem maksimāli pieļaujamā koeficienta α vērtība ir vienāda ar 1,5. Savukārt 48.4. apakšpunktā ir svītrots vārds “tehnoloģiski”.

Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārumu rada šo normu redakcija, kas bija spēkā pieteikuma iesniegšanas brīdī. Līdz ar to Satversmes tiesa vērtēs Noteikumu Nr. 560 31.3. un 48.4. apakšpunkta satversmību redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam.

26.3. Noteikumu Nr. 560 31.1. apakšpunktā ir ietverta formula tā elektroenerģijas apjoma aprēķināšanai, kuru tirgo obligātā iepirkuma ietvaros.

Viens no aprēķina mainīgajiem lielumiem ir lietderīgi izlietotās siltumenerģijas rādītājs. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 31.3. apakšpunktu gadījumā, kad šo noteikumu 31.2. apakšpunktā minētais enerģijas ražošanas lietderības rādītājs netiek sasniegts, pārdodamais elektroenerģijas apjoms tiek samazināts. Proti, tas, kāds siltumenerģijas apjoms tiek atzīts par lietderīgi izmantotu, var mainīt gan to, vai Pieteikuma iesniedzējas var izpildīt ar pieteikumā norādītajām normām noteiktās prasības kopumā, gan arī to, kāds elektroenerģijas apjoms var tikt pārdots obligātā iepirkuma ietvaros.

Satversmes tiesa vairākkārt secinājusi, ka, ievērojot zināmus kritērijus, visupirms “ciešās saistības koncepciju”, noteiktos gadījumos iespējama prasījuma robežu paplašināšana jau ierosinātās lietās. Lai pārbaudītu, vai kādā konkrētā gadījumā prasījuma robežas ir iespējams un nepieciešams paplašināt, ir jānoskaidro, pirmkārt, vai tā norma, attiecībā uz kuru prasījums tiek paplašināts, ir tik cieši saistīta ar lietā apstrīdēto normu, ka tās izvērtēšana ir iespējama tā paša pamatojuma ietvaros vai ir nepieciešama konkrētās lietas izlemšanai, un, otrkārt, vai prasījuma robežu paplašināšana ir nepieciešama Satversmes tiesas procesa principu ievērošanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 20. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-72-01 15. punktu un 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 23. punktu*).

Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta otro daļu lietderīgā siltumenerģija ir tāda siltumenerģija, kas koģenerācijas procesā saražota ekonomiski pamatota siltumapgādes pieprasījuma apmierināšanai, nevis elektrostacijas pašpatēriņam. Par ekonomiski pamatotu pieprasījumu uzskata tādu pieprasījumu, kas nepārsniedz siltumapgādes vai dzesēšanas vajadzības un ko pretējā gadījumā atbilstoši tirgus nosacījumiem apmierinātu, izmantojot nevis koģenerāciju, bet citas enerģijas ražošanas metodes.

Atbilstoši Elektroenerģijas tirgus likuma 31.⁵ panta pirmajai daļai elektrostacijas darbības vienotā tehnoloģiskā cikla princips paredz, ka enerģija tiek ražota noteiktā tehnoloģiskajā procesā vienas elektrostacijas ietvaros, šo procesu nodrošina tās lietu kopībā ietilpstošas tehnoloģiski saistītas iekārtas un ierīces, un citas lietas, ko izmanto enerģijas ražošanai elektrostacijā un kas ir

attiecīgā tehnoloģiskā procesa neatņemama sastāvdaļa. Saskaņā ar minētā panta otrās daļas 2. punktu, ievērojot vienotā tehnoloģiskā cikla principu, piemēro šā likuma 31.³ panta prasības attiecībā uz koģenerācijas elektrostacijā saražotās siltumenerģijas patēriņu. Savukārt atbilstoši tā paša panta trešajai daļai elektrostacijas darbības vienotā tehnoloģiskā cikla principa piemērošanas nosacījumus un kārtību izstrādā Ministru kabinets. Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkts tā sākotnējā redakcijā paredzēja: “Lai pārdotu no atjaunojamiem energoresursiem saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, nodrošina, ka biogāzes vai biomasas elektrostacijā saražotā siltumenerģija tiek izmantota lietderīgi, tai skaitā nodrošina, ka lietderīgās siltumenerģijas kopējā apjomā netiek ieskaitīta tāda siltumenerģija, kas tiek izmantota pašpatēriņam.”

No Būvniecības valsts kontroles biroja 2021. gada 14. jūnija lēmuma, ar kuru vienai no Pieteikuma iesniedzējām atceltas tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā, izriet, ka tiesību normu piemērotājs vienotā tehnoloģiskā cikla principu lietderīgās siltumenerģijas apjoma noteikšanā piemērojis plaši, proti, elektrostacijas robežas biogāzes stacijām tika noteiktas, aptverot biogāzes ražošanas procesu (*sk. lietas materiālu 11. sēj. 115.–132. lp.*). Tādējādi, vērtējot tiesību normas un to piemērošanas praksi kopsakarā, Satversmes tiesa secina, ka Elektroenerģijas tirgus likuma un Noteikumu Nr. 560 redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam, izpratnē biogāzes ražošanas procesā izlietotā siltumenerģija bija uzskatāma par pašpatēriņam izlietotu, bet ne lietderīgi izmantotu siltumenerģiju. Uz tādu pašu izpratni lietā norādījis arī Ministru kabinets un Būvniecības valsts kontroles birojs (*sk. lietas materiālu 9. sēj. 82.–84. lp. un 11. sēj. 3.–7. lp.*). Līdz ar to Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkts ir cieši saistīts ar pārējām pieteikumā norādītajām normām.

Lietas dalībnieki tiesas sēdē ir izteikušies par Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunktā regulētā jautājuma – biogāzes ražošanai nepieciešamās siltumenerģijas neiekļaušanu lietderīgajā siltumenerģijā – satversmību.

Satversmes tiesai ir jānodrošina lietas vispusīga un objektīva izskatīšana, kā arī procesuālā ekonomija un tādas tiesību sistēmas pastāvēšana, kurā pēc

iespējas pilnīgāk un aptverošāk tiek novērsts Satversmei neatbilstošs regulējums (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 12.2. punktu*). 2022. gada 8. martā ar Noteikumu grozījumiem ir precizēta vienotā tehnoloģiskā cikla principa izpratne, Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunktā ietverot izņēmumu, ka daļa no biogāzes ražošanai izmantotās siltumenerģijas uzskatāma par lietderīgi izmantotu. Ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, secināms, ka Pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārumu rada arī Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkts redakcijā, kas bija spēkā līdz Noteikumu grozījumu izdošanai.

Līdz ar to lietā ir paplašināms prasījums par Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam, atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

27. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka personai ir prasījuma tiesības attiecībā uz saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, kas tai ir piešķirtas ar administratīvajiem aktiem un precizētas līgumos ar publisko tirgotāju (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 6. oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-35-03 12.2. punktu*). Tādējādi tādi normatīvajos aktos ietvertu noteikumu grozījumi, kas skar obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas apjoma noteikšanu un tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā, ierobežo īpašuma tiesības.

Pirms Noteikumu Nr. 560 izdošanas Noteikumos Nr. 262 nebija noteikts kopējais enerģijas ražošanas lietderības koeficients un lietderīga siltumenerģijas izmantošana nebija saistīta ar obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas apjomu. Saskaņā ar Noteikumu Nr. 262 59.¹ un 109. punktu efektīvās jeb lietderīgās siltumenerģijas rādījumus noteica gada griezumā no tās siltumenerģijas, kas palika pāri no pašpatēriņam izlietotās, nevis no visas saražotās siltumenerģijas.

Tādējādi Noteikumu Nr. 560 21.6., 31.3. un 48.4. apakšpunktā normu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. martam, kā arī 28., 30. punktā, 31.1. un 31.2. apakšpunktā (turpmāk – apstrīdētās normas) ietverto kritēriju

izpilde ietekmē Pieteikuma iesniedzēju prasījuma tiesības attiecībā uz saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros. Turklāt Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunktā, 28., 30. un 31. punktā ietverti savstarpēji cieši saistīto prasību nepildīšana saskaņā ar 48.4. apakšpunktu var novest arī pie obligātā iepirkuma tiesību pilnīgas zaudēšanas.

Tā kā apstrīdētās normas regulē jau ievadītas tiesiskās attiecības, kas pamatotas ar tiesību aktu – lēmumu par tiesībām piedalīties obligātajā iepirkumā –, minēto prasību grozīšana ierobežo arī personas tiesisko paļāvību.

Līdz ar to apstrīdētās normas Pieteikuma iesniedzējam ierobežo Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī tiesības uz tiesiskās paļāvības aizsardzību, kas ietvertas Satversmes 1. pantā.

28. Apstrīdētās normas attiecas uz biogāzes un biomasas stacijām. Tātad apstrīdētās normas attiecas uz dažāda veida ražotājiem.

Vairākas lietā pieaicinātās personas norādījušas, ka apstrīdētās normas atšķirīgi ietekmē biomasas un biogāzes koģenerācijas staciju darbību (*sk. Latvijas biogāzes asociācijas, Dr. sc. ing. V. Kirsanova un Dr. sc. ing. A. Barisas viedokļus, sk. arī 2022. gada 19. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 61.–62. lp. un 2022. gada 20. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 139.–140. un 154.–155. lp.*). Tālab izskatāmajā lietā nepieciešams precizēt arī to, kādā apjomā izvērtējama apstrīdēto normu satversmība (*sal. sk. Satversmes tiesas 2009. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. 2008-47-01 6. punktu un 2011. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2011-03-01 13. punktu*).

Satversmes tiesa lietas izskata, ievērojot Satversmes tiesas procesa principus un vienlaikus tā, lai netiktu grozītas vai izjauktas tādas ar apstrīdētajām normām saistītas tiesiskās attiecības, pret kuru pastāvēšanu personām nemaz nav iebildumu. Lietā nav izvirzīti argumenti par apstrīdēto normu ietekmi uz biomasas koģenerācijas stacijām.

Līdz ar to apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam vērtējama tiktāl, ciktāl tās attiecas uz

ražotājiem, kuru tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā nosaka Noteikumi Nr. 560 un kuri izmanto biogāzi.

29. Izvērtējot kādas tiesību normas atbilstību no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajiem vispārējiem tiesību principiem, jāņem vērā tas, ka šo principu izpaušme dažādās tiesību jomās var atšķirties. Arī apstrīdētās normas raksturs, saikne ar citām Satversmes normām un vieta tiesību sistēmā ietekmē Satversmes tiesas īstenoto kontroli. Tādējādi, ja lietā apstrīdēta tiesību normas atbilstība gan tiesiskās paļāvības principam, gan arī Satversmes 105. pantam, apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. pantu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.3. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēju izteiktie iebildumi šajā lietā ir saistīti ar jaunu noteikumu attiecināšanu uz jau ievadītām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un Pieteikuma iesniedzējām. Tādēļ ir vērtējams tas, vai apstrīdētās normas atbilst Pieteikuma iesniedzēju tiesībām uz īpašumu kopsakarā ar tām piemītošo tiesisko paļāvību.

Tādējādi Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 105. panta pirmajam teikumam kopsakarā ar Satversmes 1. pantu.

30. Lai izvērtētu Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertu pamattiesību ierobežojuma satversmību, jānoskaidro:

- 1) vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu;
- 2) vai šim ierobežojumam ir leģitīms mērķis;
- 3) vai šis ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 22. punktu*).

31. Izvērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, Satversmes tiesai jāpārbauda:

1) vai apstrīdētās normas ir izdotas, pamatojoties uz likumu un ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību;

2) vai apstrīdētās normas ir izsludinātas un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo aktu prasībām;

3) vai apstrīdētās normas ir pietiekami skaidri formulētas, lai persona varētu izprast no tām izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt to piemērošanas sekas (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 23. punktu*).

Pamattiesību ierobežojumam jābūt noteiktam tādā likumdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 6. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2020-31-01 15. punktu*). Tomēr tikai būtiski procedūras pārkāpumi ir pamats tam, lai atzītu, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 18.1. un 18.5. punktu*).

32. Satversmes tiesa jau vairākkārt ir secinājusi, ka tiesības uz īpašumu var ierobežot arī ar Ministru kabineta noteikumiem (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10.4. punktu*). Tomēr Ministru kabineta tiesības izdot ārējus normatīvus aktus sniedzas vien tiktāl, ciktāl tam šīs tiesības ir nodotas ar likumu.

Ar apstrīdētajām normām Ministru kabinets pēc būtības ir noteicis, pirmkārt, jaunu iepērkamā elektroenerģijas apjoma noteikšanas kārtību, otrkārt, konkrētas lietderīgās siltumenerģijas izmantošanas prasības, treškārt, Būvniecības valsts kontroles biroja tiesības izdot administratīvo aktu par obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu ražotājiem, kuri nenodrošina siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Tādēļ Satversmes tiesai jāpārlicinās par likumdevēja sniegtā pilnvarojuma saturu un mērķi, kā arī par to, vai Ministru kabinets ir ievērojis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma apjomu.

32.1. Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturtnā daļa paredz, ka nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī kritērijus ražotāju kvalifikācijai saražotās elektroenerģijas obligātā iepirkuma tiesību saņemšanai un atcelšanai un kārtību, kādā var atteikties no tām, elektroenerģijas cenas noteikšanas kārtību atkarībā no atjaunojamo energoresursu un kurināmā izejvielu veida, obligātā iepirkuma apjoma noteikšanas, īstenošanas un uzraudzības kārtību, obligātā iepirkuma apjoma izmaksu segšanas kārtību, kā arī pasākumus, lai veicinātu elektroenerģijas ražošanu no biomasas, nosaka Ministru kabinets.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir secinājusi, ka Saeima ir noregulējusi svarīgākos jautājumus attiecībā uz ražotāju tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligāti iepērkamā elektroenerģijas apjoma veidā (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 11. punktu*). Savukārt ar Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturto daļu likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noregulēt obligātā iepirkuma apjoma noteikšanas kārtību (*sal. sk. Satversmes tiesas 2015. gada 14. oktobra sprieduma lietā Nr. 2015-05-03 13.2. punktu*). Tātad Ministru kabinetam piešķirtais pilnvarojums neizvirza konkrētus kritērijus obligātā iepirkuma tiesību saņemšanai, īstenošanai vai atcelšanai. Ministru kabinets, rīkojoties pilnvarojuma ietvaros, šos kritērijus var noteikt pats. Tomēr Ministru kabinetam Elektroenerģijas tirgus likuma 29. panta ceturtnajā daļā ietvertais pilnvarojums jāīsteno, tostarp ievērojot citus Saeimas jau noregulētos jautājumus. Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ pantā ietverta prasība ražotājiem izmantot siltumenerģiju lietderīgi, bet 31.⁵ pantā formulēts vienotā tehnoloģiskā cikla princips. Tādējādi secināms, ka Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt, kādā veidā konkretizējamas Elektroenerģijas tirgus likumā noteiktās prasības gan obligātā iepirkuma tiesību īstenošanai, gan to atcelšanai.

32.2. Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta trešo daļu Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā tā noteiktā iestāde pārbauda lietderīgās siltumenerģijas izmantošanu, lai nodrošinātu atbilstību šajā likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktajiem valsts atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

Pilnvarojumā ietvertais jēdziens “kārtība” norāda uz to, ka Ministru kabinetam ir tiesības noteikumos regulēt attiecīgā jautājuma procesuālo raksturu, proti, izstrādāt noteiktu procedūru. Tātad minētā norma pilnvaro Ministru kabinetu noteikt tā izraudzītu iestādi – Būvniecības valsts kontroles biroju – par atbildīgo iestādi, kā arī noteikt kārtību, kādā šī iestāde kontrolē lietderīgās siltumenerģijas prasību izpildi, – arī ar administratīvā akta izdošanu.

Tādējādi likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu izdot apstrīdētās normas, tostarp sasaistot obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamo elektroenerģijas apjomu ar lietderīgās siltumenerģijas izmantošanu, un Ministru kabinets ir rīkojies tam piešķirtā pilnvarojuma ietvarā.

33. Noteikumi Nr. 560 ir izdoti 2020. gada 2. septembrī un publicēti 2020. gada 10. septembrī oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” Nr. 2020/175.2.

Lietas dalībnieki nav izteikuši iebildumus pret apstrīdēto normu izdošanas un publicēšanas kārtību, un arī Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētās normas ir izdotas un publicētas, kā arī ir pieejamas atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

34. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību normai jābūt formulētai pietiekami precīzi un skaidri – tā, lai ļautu personai paredzēt tās piemērošanas sekas un nozīmi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas ir izteikušas iebildumus par apstrīdēto normu skaidrību tieši saistībā ar vienotā tehnoloģiskā cikla izpratni un biogāzes ražošanas iekļaušanu tajā, kas savukārt ietekmē obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamo elektroenerģijas apjomu. Vienlaikus Pieteikuma iesniedzējas ir izvirzījušas vairākus argumentus tam, kādēļ biogāzes ražošanas process nebūtu jāiekļauj vienotajā tehnoloģiskajā ciklā un kādēļ siltumenerģija biogāzes ražošanai pēc būtības ir izmantota lietderīgi.

Vērtējot tiesību normu skaidrību, Satversmes tiesa ir norādījusi: lai cik precīzi un skaidri būtu formulētas tiesību normas, to saturs vienmēr būs noskaidrojams interpretācijas ceļā (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 18.1. punktu*). Ja tiesību norma ļauj tās adresātam saprast un paredzēt viņam uzlikto pienākumu, bet tiesību normu piemērotājam – noskaidrot visus faktiskos un tiesiskos apstākļus, tad uzskatāms, ka šī norma ir pietiekami skaidra (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 19. februāra sprieduma lietā Nr. 2020-23-01 11. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēju paustie argumenti liecina par to, ka apstrīdētās normas pašas par sevi neatbilst viņu vēlmēm, nevis par to, ka Pieteikuma iesniedzējām nebija zināms vai nebija jābūt zināmam, ka biogāzes ražošanai izmantotā siltumenerģija netiks uzskatīta par lietderīgi izmantotu. Turklāt, kā tas norādīts šā sprieduma 26.3. punktā, minēto jautājumu regulē Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkts, ņemot vērā arī Elektroenerģijas tirgus likuma 31.⁵ panta pirmo daļu un otrās daļas 2. punktu. Satversmes tiesa secina, ka apstrīdēto normu saturs ir saprotams.

Tādējādi apstrīdētās normas ir pietiekami skaidras, lai varētu izprast no tām izrietošo tiesību un pienākumu saturu.

35. Pieteikuma iesniedzējas uzskata, ka apstrīdēto normu izdošanas procesā ir pārkāpts labas likumdošanas princips. Ministru kabinets neesot vērtējis apstrīdēto normu saskanību ar Eiropas Savienības tiesisko regulējumu un neesot ņēmis vērā nozares pārstāvju viedokli par to, ka apstrīdētās normas ir neizpildāmas.

Labas likumdošanas princips attiecināms arī uz Ministru kabineta noteikumu izdošanas procesu (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 19. jūnija sprieduma lietā Nr. 2019-20-03 24. punktu*).

Satversmes tiesa visupirms izvērtēs apstrīdēto normu atbilstību labas likumdošanas principam, ņemot vērā šo normu pieņemšanas gaitā notikušās diskusijas. Savukārt tas, vai apstrīdētās normas ir izpildāmas, tiks noskaidrots, vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu. Vērtējumu par to, vai

apstrīdētajās normās noteiktās prasības pēc būtības varētu nesaskanēt ar Atjaunojamo energoresursu direktīvas vai Energoefektivitātes direktīvas prasībām, Satversmes tiesa sniegs gadījumā, ja tas būs nepieciešams lietas atrisināšanai.

35.1. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka atbilstoši Satversmes 68. pantam līdz ar Latvijas pievienošanos Eiropas Savienībai Eiropas Savienības tiesības ir kļuvušas par neatņemamu Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļu. Līguma par Eiropas Savienības darbību 288. panta trešā daļa noteic, ka direktīvas tām dalībvalstīm, kurām tās adresētas, uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu, bet ļauj šo valstu iestādēm noteikt to īstenošanas formas un metodes. Attiecīgi likumdevējam, pieņemot tādas tiesību normas, ar kurām nacionālajā tiesību sistēmā tiek ieviestas Eiropas Savienības direktīvu prasības, ir jāievēro vispārējie tiesību principi un citas Satversmes normas, kā arī Eiropas Savienības tiesību principi (*sal. sk. Satversmes tiesas 2018. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-21-01 16. punktu*).

35.2. Eiropas Savienībā līdztekus pastāv tiesiskais regulējums gan par atbalstu efektīvai elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā, gan par elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem resursiem (*sal. sk.: Sokolowski M. M. European Law on Combined Heat and Power. New York: Routledge, 2021, p. 215*). Dalībvalstis var ieviest valsts atbalsta shēmas, ievērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta prasības. Tiesiskais regulējums, kas ļauj dalībvalstīm veidot atbalsta shēmas energoefektivitātes veicināšanai, tostarp elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā, ietverts Energoefektivitātes direktīvā, ar ko groza direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK. Savukārt tiesiskais regulējums, kas ļauj dalībvalstīm veidot atbalsta shēmas elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem, pašlaik ietverts Atjaunojamo energoresursu direktīvā. Ar Atjaunojamo energoresursu direktīvas pieņemšanu spēku zaudējusi Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK.

Latvijā minētās direktīvas un to priekšteces ieviestas, izveidojot obligātā iepirkuma sistēmu, kura paredzēja atšķirīgus kritērijus valsts atbalsta saņemšanai elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā un elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem. Valsts atbalsta shēmas saskaņība ar iekšējo tirgu obligātā iepirkuma veidā ir apstiprināta ar Eiropas Komisijas lēmumu. Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma 31. pantu jau sākotnēji ražotāji, kuriem bija iespēja pielāgot savu uzņēmējdarbību, varēja izvēlēties vienu no atbalsta mehānismiem. Šis princips ir saglabāts arī šobrīd spēkā esošajā Elektroenerģijas tirgus likuma 31. panta redakcijā, kas ražotājiem ļauj izvēlēties, kādā veidā piedalīties obligātajā iepirkumā.

35.3. Noteikumu Nr. 560 izstrādes procesā ir vērtēti Eiropas Savienības tiesību aspekti. Noteikumu Nr. 560 anotācijā ietvertas norādes uz Direktīvu 2009/28/EK un Direktīvu 2004/8/EK, norādot to saistību ar enerģētikas jomu (*sk. lietas materiālu 2. sēj. 24.–35. lp.*). Ekonomikas ministrija arī ir ņēmusi vērā institūciju norādes par nepieciešamību saskaņot normas ar Eiropas Savienības tiesisko regulējumu (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 62.–65. lp.*). Tāpat redzams, ka normu izstrādes procesā saņemta virkne viedokļu no nozares pārstāvjiem, kas arī izteikušies par regulējuma saskaņību ar, piemēram, Energoefektivitātes direktīvu (*sk. lietas materiālu 4. sēj. 145.–148. lp.*) vai Atjaunojamo energoresursu direktīvu (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 15.–41. un 49.–52. lp.*). Minētajās nozares pārstāvju vēstulēs pausts viedoklis arī par izskatāmajā lietā apstrīdētajām normām.

Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra sēdē, kurā tika lemts par Noteikumu Nr. 560 pieņemšanu, piedalījās arī Latvijas biogāzes asociācijas un Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācijas pārstāvji. Viņi pauda savu viedokli par citstarp arī šajā lietā apstrīdētajām tiesību normām saistībā ar iespējām izpildīt lietderīgās siltumenerģijas prasības viena mēneša ietvaros, par biogāzes ražošanai nepieciešamās siltumenerģijas ieskaitīšanu lietderīgajā siltumenerģijā, kā arī viedokli par apstrīdēto normu atbilstību Energoefektivitātes direktīvas prasībām (*Pieejams:*

[youtube.com/watch?v=o5mm0itTCW8&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFi6jWxJ6etHK3CgV&index=126](https://www.youtube.com/watch?v=o5mm0itTCW8&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFi6jWxJ6etHK3CgV&index=126)).

Ievērojot to, ka Noteikumu Nr. 560 izstrādes procesā ir uzklauti nozares pārstāvji, kā arī notikušas diskusijas, Satversmes tiesa secina, ka Noteikumu Nr. 560 pieņemšanas procesā nav konstatējami būtiski likumdošanas procedūras pārkāpumi.

Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts, pamatojoties uz likumu.

36. Ikvienu pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2022. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2021-23-01 20. punktu*).

Ministru kabinets atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētās normas izdotas, lai padarītu efektīvāku valsts atbalsta saņemšanas sistēmu, novērstu nepamatotu valsts atbalsta saņemšanu, kā arī iedzīvotāju interesēs nodrošinātu valsts atbalsta maksājumu veikšanu tikai tādiem ražotājiem, kas saražoto enerģiju izmanto lietderīgi. Noteikumu Nr. 560 anotācijā kā viens no noteikumu projekta mērķiem norādīta enerģijas ražošanas efektivitāte.

Apstrīdētās normas kalpo sabiedrības kopējām interesēm par efektīvu un mērķtiecīgu valsts atbalsta sniegšanu elektroenerģijas ražotājiem, kuri izmanto atjaunojamos energoresursus, neliekot galapatērētājiem pārmaksāt par izmantoto elektroenerģiju. Tādējādi pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis vērtējams no diviem aspektiem – energoefektivitātes veicināšana un galapatērētāju izmaksu samazināšana, vienlaikus atbalstot saimnieciskus ražotājus.

36.1. Satversmes ievada piektās rindkopas trešais teikums noteic, ka ikviens rūpējas arī par sabiedrības kopējo labumu, izturoties atbildīgi pret citiem, nākamajām paaudzēm, vidi un dabu. Satversmes ievada pēdējais teikums nosaka Latvijas valsts attīstības aksiomu – veicināt ilgtspējīgu un demokrātisku attīstību. Proti, ilgtspējība ir valsts pastāvēšanas pamatā (*sal. sk. Satversmes tiesas 2021. gada 7. maija sprieduma lietā Nr. 2020-40-01 8.2. punktu*).

Ilgtspējīga attīstība ietver sabiedrības labklājības, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kas apmierina iedzīvotāju pašreizējās sociālās un ekonomiskās vajadzības un nodrošina vides aizsardzības prasību ievērošanu, neapdraudot nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanas iespējas. Pašreizējās paaudzes un nākamo paaudžu iespējas dzīvot labvēlīgā vidē ir atkarīgas arī no valstu gatavības īstenot ilgtspējīgu attīstību, aizsargājot Zemes klimata sistēmu, paredzot un novēršot vai neitralizējot klimata pārmaiņu cēloņus un mazinot to kaitīgo ietekmi (*sal. sk. Satversmes tiesas 2011. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-48-03 6.1.–6.1.2. punktu*). Vides ilgtspējība savukārt ir cieši saistīta ar Satversmes 115. pantu, kas noteic, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Proti, ilgtspējības princips un Satversmes 115. pantā iekļautās cilvēka pamattiesības veido vienotu vides konstitucionālisma sistēmu.

Rūpēs par vidi Apvienoto Nāciju Organizācijas 2015. gada 12. decembra Parīzes nolīguma dalībvalstis, citstarp arī Latvija, ir vienojušās par nepieciešamību mazināt klimata pārmaiņu negatīvās sekas, tostarp samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un nodrošinot valstu klimatneitrālu attīstību. Eiropas Komisija, tiecoties sasniegt Parīzes nolīguma mērķus, savā 2018. gada 28. novembra paziņojumā “Tīru planētu – visiem!” siltumnīcefekta gāzu emisiju neitralitātes sasniegšanai ir formulējusi nepieciešamību dekarbonizēt Eiropas energoapgādi, kas paredz energoefektivitātes veicināšanu un atjaunojamo energoresursu izmantošanas palielināšanu. Paziņojumā uzsvērtā arī biogāzes ražošanas nozīme lauksaimniecības radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā (*sk. Eiropas Komisijas 2018. gada 28. novembra paziņojumu Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Eiropas Ekonomisko un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Tīru planētu – visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku” COM(2018) 773. Pieejams: eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018AE5700*).

No minētā secināms, ka energoefektivitāte, kas ietver arī siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu, ir viens no klimata mērķu sasniegšanas instrumentiem.

Tāpat pamattiesību ierobežojuma legītimais mērķis ir citstarp īstenot vides aizsardzības pasākumus un tas ir cieši saistīts ar Satversmes 115. pantā iekļauto tiesību dzīvot labvēlīgā vidē nodrošināšanu ikvienam Latvijas iedzīvotājam. Līdz ar to energoefektivitāte ir vērsta uz sabiedrības labklājības aizsardzību.

36.2. Satversmes tiesa jau iepriekš secinājusi, ka Elektroenerģijas tirgus likumā ir ietverts arī mērķis nodrošināt pamatotu elektroenerģijas cenu, jo sevišķi ievērojot to, ka par obligātā iepirkuma sistēmu maksā visa Latvijas sabiedrība (*sal. sk. Satversmes tiesas 2019. gada 18. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2018-16-03 15.1. un 15.3. punktu*). Arī Ministru kabineta 2020. gada 12. oktobra konceptuālajā ziņojumā “Kompleksi pasākumi obligātā iepirkuma komponentes problemātikas risināšanai un elektroenerģijas tirgus attīstībai” bija uzsvērts, ka pašreizējā Latvijas ekonomikas attīstības līmenī esošais obligātā iepirkuma komponentes maksājuma apmērs elektroenerģijas galalietotājiem radījis būtisku slogu, atstājot negatīvu ietekmi uz Latvijas globālo konkurētspēju ilgtermiņā, ko vēl vairāk pastiprina globālās pandēmijas radītās ietekmes (*Pieejams: tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40491650*). Tādējādi valsts atbalsta sniegšana tikai tādiem ražotājiem, kuri izmanto siltumenerģiju lietderīgi, atbilst elektroenerģijas galapatērētāju finansiālās labklājības interesēm.

Valsts atbalsta shēma tiek veidota un valsts atbalsts tiek piešķirts ar noteiktu mērķi. Eiropas Savienībā valsts atbalsts enerģētikā ir nozīmīgs instruments politikas virzīšanai uz klimatneitralitāti (*sk. Schöning F., Ziegler C. What is State Aid. In: Hancher L., de Hauteclocque A., Salerno F. M. (Eds.) State Aid and The Energy Sector. Oxford: Hart, 2018, p. 4*). Kā to tiesas sēdē norādīja *Mg. iur.* S. Harbaceviča, lai arī valsts atbalstu ierobežojošu noteikumu pieņemšanu var pamatot apsvērumi par atbalsta izmaksu samazināšanu, tie vienmēr būs saistīti ar atbalsta piešķiršanas mērķi.

Pieteikuma iesniedzēju saņemto valsts atbalstu Eiropas Komisija atzinusi par saderīgu ar iekšējo tirgu. Eiropas Komisijas lēmumā norādīts, ka atbalsta shēmas mērķis ir veicināt atjaunojamo energoresursu un augstas efektivitātes koģenerācijas izvēršanu. Tāpat Eiropas Komisijas lēmumā ir norādes uz Latvijas veiktiem aprēķiniem par atbalsta piešķiršanas pamatotību un iekšējās peļņas

normas aprēķina ieviešanu pārkompensācijas novēršanai. Tātad pamattiesību ierobežojuma mērķis ir samazināt galapatērētāju izmaksas, izskaužot arī nesaimniecisku un negodprātīgu rīcību nozarē. Šāds mērķis ir saistīts ar sabiedrības labklājības aizsardzību gan tādā ziņā, ka tiek samazināta individuālu elektroenerģijas rēķinu summa, gan arī tādā ziņā, ka tiek stiprināta Latvijas tautsaimniecība.

Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir legītīms mērķis – sabiedrības labklājības aizsardzība.

37. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesai jāpārbauda:

- 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt legītīmo mērķi;
- 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai legītīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;
- 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 25. punktu*).

38. Noteikumu Nr. 560 21.6., 28., 30. un 31. punkts ietekmē cits cita tvērumu, regulējot Pieteikuma iesniedzējām izpildāmu prasību kopumu. Savukārt Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkts paredz Būvniecības valsts kontroles birojam pilnvaras atcelt ražotājam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības, ja nav nodrošināta siltumenerģijas lietderīga izmantošana. Pieteikuma iesniedzējas neiebilst pret Būvniecības valsts kontroles birojam piešķirto pilnvarojumu vai to, ka tiesību normās principā ir paredzēta šāda administratīvā akta izdošana (*sk. 2022. gada 13. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 12. sēj. 69-70.lp.*). Kā to tiesas sēdē norādīja Pieteikuma iesniedzēju pārstāvis,

Pieteikuma iesniedzējas iebilst pret to, ka apstrīdētajās normās ietvertu prasību neizpildes gadījumā tiek atceltas tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā. Līdz ar to vērtējums par Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkta samērīgumu ir pakārtots vērtējumam par to, vai pārējās apstrīdētajās normās noteiktās prasības atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Tādēļ Satversmes tiesa Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkta satversmību turpmāk šajā spriedumā vērtēs atsevišķi.

39. Likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2019-37-0103 21. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas atzīst, ka apstrīdētās normas ir piemērotas obligātā iepirkuma komponentes samazināšanai galapatērētājiem, bet uzsver, ka šajās normās iekļautās prasības ir neizpildāmas. Paredzot neizpildāmas prasības siltumenerģijas lietderīgai izmantošanai, likumdevējs nekādi nevarot panākt to, ka elektrostacijās saražotā siltumenerģija pēkšņi tiek izmantota lietderīgi, bet varot panākt tikai to, ka elektrostacijas nespēj visu saražoto elektroenerģiju pārdot obligātā iepirkuma ietvaros.

Vērtējot lietas dalībnieku un pieaicināto personu apsvērumus, Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētās normas palīdz samazināt elektroenerģijas galapatērētāju izmaksas par elektroenerģiju, kā arī veicina lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu. Šīs prasības ir mudinājušas ražotājus dažādot savu uzņēmējdarbību, lai arī turpmāk saņemtu valsts atbalstu. Kā to tiesas sēdē norādīja Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācijas pārstāvis, ražotāji ir atraduši jaunus veidus, kā lietderīgi izmantot siltumenerģiju, uzstādot, piemēram, kokmateriālu žāvētavas.

Tādēļ secināms, ka apstrīdētās normas ir piemērotas leģitīmā mērķa – sabiedrības labklājības aizsardzība – īstenošanai.

40. Ierobežojums ir nepieciešams, ja nav citu līdzekļu, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu tiesības tiktu ierobežotas mazāk (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2020-59-01 22. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas norādījušas, ka apstrīdētās normas esot neizpildāmas no elektrostaciju tehnoloģiskā, novietojuma un sezonālības aspekta un pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi esot iespējams sasniegt ar citiem līdzekļiem. Proti, Pieteikuma iesniedzējas nevarot ik mēnesi sasniegt Noteikumu Nr. 560 31.2. apakšpunktā noteikto enerģijas ražošanas lietderības koeficientu – 75 % –, ja turklāt lietderīgajā siltumenerģijā netiek ieskaitīts biogāzes ražošanai nepieciešamais siltums.

Būvniecības valsts kontroles birojs tiesas sēdē norādīja, ka ražotāji spējot izpildīt apstrīdētajās normās noteiktās prasības. Savukārt pieaicinātās personas *Dr. sc. ing. V. Kirsanovs, Dr. sc. ing. A. Barisa* un Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācijas pārstāvis bija vienprātis, ka ļoti labvēlīgos apstākļos šīs prasības ir tehnoloģiski iespējams izpildīt, tomēr ražošanas lietderības aprēķina rezultāts esot atkarīgs no vairākiem mainīgajiem jeb citiem apsvērumiem, kurus ražotāji nevarot ietekmēt.

Lai secinātu, ka pastāv citi, alternatīvi līdzekļi, Satversmes tiesai jāidentificē, kādi risinājumi varētu mazāk ierobežot Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības. Tādēļ jānoskaidro, vai un kādēļ Pieteikuma iesniedzējas nespēj izpildīt Noteikumos Nr. 560 noteiktās prasības un vai pastāv vēl kādi īpaši apstākļi, kas būtu jāievēro iespējamu alternatīvu līdzekļu noteikšanā.

40.1. Pieteikuma iesniedzējas ir iesniegušas pārskatus par to, vai tās 2021. gadā ir spējušas sasniegt Noteikumu Nr. 560 31.2. apakšpunktā noteiktos enerģijas ražošanas lietderības koeficientus.

Vērtējot katras Pieteikuma iesniedzējas rādītājus minētajā gadā, secināms, ka mēneša griezumā to spēja sasniegt Noteikumu Nr. 560 31.2. apakšpunktā noteikto 75 % kopējās ražošanas lietderības rādītāju bijusi mainīga. Arī gada ietvaros neviena no Pieteikuma iesniedzējām nav varējusi sasniegt 75 % kā vidējo kopējo gada enerģijas ražošanas lietderības koeficientu. Vidēji gadā visaugstāko

lietderību – 73,1 % – spējusi sasniegt AS “ZIEDI JP”, kas biogāzes izejvielu uzsildīšanai katru mēnesi izlietojusi 23,8 % līdz 73,5 % no visas saražotās siltumenerģijas. Gada griezumā vissliktākie rādītāji ir SIA “AD Biogāzes stacija”, kam vidējais enerģijas ražošanas koeficients ir 59,1 %. Biogāzes uzsildīšanai šī elektrostacija nav izlietojusi daudz siltuma – no 1 % līdz 18,4 % mēnesī no visas saražotās siltumenerģijas, tomēr nav spējusi sasniegt nepieciešamo kopējo ražošanas lietderības koeficientu, jo koģenerācijas procesā ir dedzināts salīdzinoši vairāk biogāzes ar mazāku siltumspēju nekā citās biogāzes elektrostacijās.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka atbilstoši Pieteikuma iesniedzēju sniegtajai informācijai tās nav varējušas sasniegt noteiktos elektrostacijas lietderības rādītājus.

40.2. Vērtējot ražotāju iespējas sasniegt noteiktos rādītājus, pieaicinātās personas norādījušas uz vairākiem aspektiem – īpašo tehnoloģisko procesu, kas raksturīgs tieši biogāzes elektrostacijām, sezonalitāti un staciju novietojumu.

Pieaicinātā persona *Dr. sc. ing. V. Kirsanovs* norādījis, ka īpaši liela ietekme uz siltumenerģijas pašpatēriņu ir biogāzes stacijā izmantotajām izejvielām. Proti, dažādu biogāzes izejvielu fermentēšanai nepieciešams atšķirīgs siltumenerģijas daudzums. Arī iegūtās biogāzes enerģētiskā vērtība atšķiroties atkarībā no tās izejvielu raksturojuma, kas gada griezumā esot mainīgs. Siltumenerģijas pašpatēriņu nosakot arī apkārtējās vides temperatūra attiecīgajā gadalaikā. Tādēļ pat tad, ja koģenerācijas iekārtas darbojas efektīvi, tas, ka lietderīgajā siltumenerģijā netiek iekļauta biogāzes ražošanai nepieciešamā siltumenerģija, ražotājiem varētu apgrūtināt apstrīdētajās normās izvirzīto prasību izpildi. Pēc *Dr. sc. ing. V. Kirsanova* ieskata, vispareizāk būtu elektrostacijas ražošanas lietderību mērīt gada griezumā, jo tad būtu iespējams ņemt vērā visus mainīgos apstākļus (*sk. 2022. gada 20. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 132.–148. lp.*).

Arī pieaicinātā persona *Dr. sc. ing. A. Barisa* atzina, ka biogāzes saražošanai nepieciešamais siltuma daudzums, sezonalitāte un elektrostaciju novietojums ietekmē to iespējas izpildīt ar apstrīdētajām normām noteiktās

prasības, tomēr norādīja: nedrīkstētu pieļaut, ka siltumenerģijas pašpatēriņš ir paaugstināts, piemēram, tādēļ, ka nav siltinātas biogāzes ražošanas iekārtas. *Dr. sc. ing. A. Barisa* arī uzsvēra, ka iemesls, kura dēļ ražotāji izvēlējušies koģenerācijas tehnoloģisko procesu elektroenerģijas ražošanai, bija tieši vajadzība sildīt lauksaimniecības atlikumproduktus un ražot biogāzi, kas prasa lielu siltuma patēriņu. Tāpēc neesot pamatoti attiecināt uz šiem ražotājiem tik augstas prasības lietderīgās siltumenerģijas izmantošanai (*sk. 2022. gada 20. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 148.–157. lp.*).

Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācija pauda viedokli, ka, lai arī ražotāji ir atraduši papildu veidus, kā izmantot siltumenerģiju, biogāzes ražošanai raksturīgais tehnoloģiskais siltumenerģijas pašpatēriņš liedz sasniegt apstrīdētajās normās noteiktos rādītājus. Normu izstrādē vajadzējis ņemt vērā dažādās tehnoloģijas un ārējos apstākļus, kas ietekmē ražotāju spēju šīs normas izpildīt (*sk. 2022. gada 20. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 109.–131. lp.*).

Latvijas biogāzes asociācija norādījusi, ka lietderīgās siltumenerģijas prasības nav izpildāmas, ja par lietderīgu neuzskata biogāzes ražošanai nepieciešamo siltumenerģiju. Pēc būtības šāda siltumenerģija esot uzskatāma par lietderīgi izmantotu, jo tā samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas no lauksaimniecības atkritumproduktiem. Ņemot vērā siltumenerģijas nepieciešamības sezonalitāti, neesot iespējams izpildīt lietderīgās siltumenerģijas prasības katru mēnesi (*sk. 2022. gada 19. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 59.–76. lp.*). Šim viedoklim pievienojusies arī Latvijas Atjaunojamās enerģijas federācija (*sk. 2022. gada 19. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 13. sēj. 39.–58. lp.*).

Pieaicinātā persona *Dr. oec. R. Karnīte* pauda viedokli, ka ražotāji, ja vien tiem būtu iespējas, izlietotu siltumenerģiju vēl lietderīgāk, tomēr siltumenerģijas piegādes infrastruktūras izveide ir dārga. Tādēļ siltumapgādes nodrošināšanai paredzētās iekārtas tiek novietotas siltuma pieprasījuma tuvumā (*sk. 2022. gada 27. septembra tiesas sēdes stenogrammu lietas materiālu 14. sēj. 2.–17. lp.*). *Dr. sc. ing. V. Kirsanovs* norādīja, ka attālākām biogāzes

elektrostacijām būvēt garas siltumtrases nav ekonomiski pamatoti, ņemot vērā neizbēgamos siltuma zudumus.

Ievērojot pieaicināto personu viedokļus, Satversmes tiesa secina: lai arī apstrīdētās normas ir mudinājušas ražotājus meklēt jaunus siltumenerģijas izmantošanas veidus, Pieteikuma iesniedzējas nav varējušas sasniegt Noteikumu Nr. 560 31.2. apakšpunktā noteikto kopējo enerģijas ražošanas lietderības rādītāju no tām neatkarīgu iemeslu dēļ. Proti, biogāzes ražošanai nemitīgi nepieciešams siltums, kura apjoms mainās sezonāli, ko pamato Latvijas ģeogrāfiskais novietojums, kam raksturīgi četri gadalaiki. Tāpat arī biogāzes enerģētiskā vērtība ir atšķirīga atkarībā no ražotājiem pieejamā biogāzes izejvielu klāsta. Arī elektrostaciju novietojums var ietekmēt to iespējas piesaistīt siltuma patērētājus. Šie apstākļi ir jāņem vērā, apsverot alternatīvu līdzekļu pastāvēšanas iespējamību.

40.3. Tiesas sēdē vairākkārt tika norādīts, ka biogāzes elektrostacijas nebūtu vērtējamas tik vien kā enerģijas ieguves avots, jo tām ir būtiska nozīme atkritumu savākšanā un pārstrādē (*sk. tiesas sēžu stenogrammas par pieaicināto personu – Zemkopības ministrijas, Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācijas, Dr. sc. ing. V. Kirsanova un Dr. sc. ing. A. Barisas – sniegtajiem viedokļiem lietas materiālu 12. un 13. sēj.*). Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācija tiesas sēdē īpaši uzsvēra biogāzes elektrostaciju nozīmi siltumnīcefekta gāzu samazināšanā tieši lopkopības atkritumu pārstrādes aspektā. *Dr. sc. ing. A. Barisa* skaidroja, ka no lopkopības atlikumproduktiem izgarojošais metāns ir 28 reizes, bet slāpekļa oksīds – 270 reizes kaitīgāks dabai par oglekļa dioksīdu. Statistika rādot, ka biogāzes elektrostaciju jauda samazinās. Tieši tas, pēc *Dr. sc. ing. A. Barisas* ieskata, ir lielākais drauds klimata mērķu sasniegšanai Latvijā. Arī *Dr. oec. R. Karnīte* uzsvēra, ka tas ir bīstami vides prasību izpildes kontekstā.

Emisiju samazināšanas regula nosaka valstīm mērķrādītājus, kas tām jāasniedz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā noteiktās sfērās, kas nav ietvertas citos Eiropas Savienības tiesību aktos un kas nav ietvertas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā. Saskaņā ar Emisiju samazināšanas regulas 4. panta

1. punktu un I pielikumu Latvijai 2030. gadā ir jāsamazina siltumnīcefekta gāzu emisijas par 6 % salīdzinājumā ar 2005. gada rādītājiem šādās jomās: enerģētika, rūpnieciskie procesi un produktu izmantošana, lauksaimniecība un atkritumi.

Eiropas Komisija 2020. gada 14. oktobrī publicēja paziņojumu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par ES metāna emisiju mazināšanas stratēģiju”. Paziņojumā norādīts: lai Eiropas Savienība sasniegtu savus klimata mērķus 2030. gadam, ir steidzami jāsamazina metāna emisijas. Šajā sakarā Komisija īpaši uzsvērusi biogāzes ražošanas nozīmi lauksaimniecībā radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā (*Pieejams: eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0663&from=EN*).

Latvijas Nacionālajā klimata plānā norādīts, ka, ņemot vērā Latvijā turēto lauksaimniecības dzīvnieku apjomu, jārēķinās ar šīs nozares radītajām siltumnīcefekta gāzu emisijām, un uzsvērts tas, ka lopkopības siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoms ir grūti un dārgi samazināms. Kā pirmais rīcības pasākums resursu efektīvai izmantošanai un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai lauksaimniecībā norādīta efektīva kūtsmēsļu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošana. Šajā sakarā plānā norādīts, ka “kūtsmēsļu fermentācijas biogāzes reaktorā mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas līdz minimumam lielajās liellopu, cūku un putnkopības saimniecībās, nodrošinot efektīvu kūtsmēsļu apsaimniekošanu un vērtīga mēslojuma ražošanu lauksaimniecības kultūraugiem. Biogāzes izmantošanas ieguvumus visbiežāk skata enerģētikas kontekstā, tāpēc emisiju ieguvumi tiek ieskaitīti enerģijas ražošanas sektora rezultātos. Būtiskākais ir kūtsmēsļu radīto emisiju samazinājums.”

Tātad Latvijai ir saistoši siltumnīcefekta gāzu samazināšanas rādītāji, citstarp arī lauksaimniecības jomā. Šo mērķu sasniegšanai Latvijas politikas plānošanas dokumentos būtiska loma piešķirta biogāzes elektrostacijām.

Tiesas sēdē Zemkopības ministrijas pārstāve norādīja, ka šobrīd nav alternatīvu lauksaimniecībā radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai. Uz to norādīja arī Latvijas biogāzes asociācijas pārstāvis. Ražotājiem, kuri pārdod elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, ir saistošas arī prasības biogāzes

ražošanai izmantoto izejvielu proporcijā palielināt lauksaimniecības atlikumproduktu īpatsvaru saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 13. punktu.

Līdz ar to, apsverot iespējamās alternatīvos līdzekļus leģitīmā mērķa sasniegšanai, jāņem vērā arī biogāzes elektrostaciju nozīme siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā un prasība biogāzes elektrostacijām palielināt lauksaimniecības atlikumproduktu īpatsvaru biogāzes izejvielu struktūrā.

40.4. Kā tas secināms no Noteikumu Nr. 560 31.1. apakšpunktā ietvertās formulas, ražotājiem, no vienas puses, lai tie spētu sasniegt kopējos enerģijas ražošanas lietderības koeficientus, ir jāizmanto iespējami mazāk siltumenerģijas biogāzes ražošanai un koģenerācijā jāpārstrādā iespējami enerģētiski vērtīgāka biogāze. No otras puses, kā to norādījušas vairākas pieaicinātās personas, lauksaimniecības atlikumproduktu pārstrāde, kas ir viens no galvenajiem biogāzes staciju uzdevumiem Latvijas klimata mērķu sasniegšanai, pati par sevi prasa lielāku siltuma patēriņu biogāzes ražošanas procesam, turklāt šajā procesā iegūtajai biogāzei ir mazāka enerģētiskā vērtība nekā biogāzei, kas iegūta no speciāli šim mērķim izaudzētās zaļmasas. Tātad – jo proporcionāli vairāk lauksaimniecības atlikumproduktu pārstrādā biogāzes elektrostacijās, jo sliktāki būs to kopējie enerģijas ražošanas koeficienti neatkarīgi no tā, vai siltums, kas paliek pāri pēc pašpatēriņa, tiek izmantots lietderīgi. Šādā veidā sasaistot lietderīgo siltumenerģiju ar obligātā iepirkuma ietvaros pārdodamās elektroenerģijas apjomu, panāktais rezultāts ir tāds, ka biogāzes elektrostacijas, kuras Latvijā pilda nozīmīgu lomu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, ir spiestas pārdot mazāku apjomu elektroenerģijas obligātā iepirkuma ietvaros. Uz šo pretrunu tiesas sēdē norādīja arī Latvijas biogāzes asociācijas pārstāvis.

Dr. sc. ing. V. Kirsanovs tiesas sēdē norādīja, ka iespējama spēkā esošo prasību alternatīva būtu noteikt gradāciju sasniedzamajiem lietderīgās siltumenerģijas rādītājiem gada griezumā atkarībā no biogāzes izejvielu struktūras. Šo izejvielu proporcijas noteikšanai tiek veikti mērījumi, un līdz ar to esot arī dati, kas nepieciešami attiecīgas sistēmas ieviešanai.

Ministru kabinets 2022. gada 8. martā pieņēma Noteikumu grozījumus. Šobrīd spēkā esošajā redakcijā Noteikumu Nr. 560 21.6. punkts paredz, ka

biogāzes ražošanai izmantotā siltumenerģija noteiktā apmērā ziemas un vasaras periodā tiek uzskatīta par lietderīgi izmantotu, bet gadījumā, ja ražotājs izmanto poligonu gāzi, – visa saražotā siltumenerģija uzskatāma par lietderīgi izmantotu, ja poligonu gāzes ražošanai izmantoti mazāk nekā 70 % no visas koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas. Pēc būtības ar Noteikumu grozījumiem netiek pazemināts kopējais gadā sasniedzamais enerģijas ražošanas lietderības un lietderīgās siltumenerģijas rādītājs, bet tas ir pielāgots Pieteikuma iesniedzēju specifiskajām ražošanas vajadzībām un Latvijas klimata apstākļiem. Proti, ar Noteikumu grozījumiem ir ņemta vērā biogāzes elektrostaciju specifika, kā arī Latvijai raksturīgā sezonālitate.

Ministru kabineta pārstāvis tiesas sēdē atzina, ka ar Noteikumu grozījumiem ir ieviests ražotājiem labvēlīgāks risinājums. Ekonomikas ministrijas pārstāvis atzina, ka ar Noteikumu grozījumiem ir labota iepriekš pieļauta kļūda. Savukārt Pieteikuma iesniedzējas norādīja, ka joprojām neesot atrisināts jautājums par enerģijas lietderības koeficienta noteikšanu reizi mēnesī.

Tiesvedības laikā noskaidrotais liecina, ka šādas diferencētas prasības bija iespējams ieviest jau sākotnēji, izdodot Noteikumus Nr. 560. Tad Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības būtu aizskartas mazāk, un joprojām atbalsts tiktu sniegts tikai tādām elektrostacijām, kuras darbojas efektīvi, bet nesaimnieciskus ražotājus no valsts atbalsta shēmas varētu izslēgt.

Kā jau tika minēts šā sprieduma 26.3. punktā, izpratne par lietderīgo siltumenerģiju ir saistīta ar izpratni par vienoto tehnoloģisko ciklu, jo tā siltumenerģija, kas iztērēta pašpatēriņam koģenerācijas procesā, nav uzskatāma par lietderīgi izmantotu. Diskutējot par Elektroenerģijas tirgus likuma 31.⁵ panta redakciju par likuma izstrādi atbildīgās komisijas sēdēs, tika norādīts arī uz šajā normā Ministru kabinetam piešķirto pilnvarojumu precizēt, uz kādām tieši iekārtām attieksies vienotā tehnoloģiskā cikla princips (*sk. Saeimas atbildīgās komisijas sagatavotās priekšlikumu tabulas 2. lasījumam 54., 55. un 56. priekšlikumu, kā arī 2019. gada 27. novembra un 11. decembra sēžu audioierakstus lietas materiālu 8. sēj.*). Tātad arī no likuma izstrādes materiāliem ir secināms, ka Ministru kabinets jau iepriekš varēja izveidot dažādus

mehānismus apstrīdēto normu leģitīmā mērķa – sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai.

Biogāzes elektrostacijas izmanto atjaunojamus energoresursus un palīdz novērst vides kaitējumu, ko rada arī lauksaimniecība. Tiesības piedalīties obligātajā iepirkumā ir piešķirtas dažādiem elektroenerģijas ražotājiem – gan tādiem, kas izmanto fosilos energoresursus, piemēram, dabasgāzi, gan tādiem, kas izmanto atjaunojamus energoresursus, piemēram, vēju, sauli, biomasu vai biogāzi. Lai arī valstij ir plaša rīcības brīvība pārskatīt valsts atbalsta shēmu, šādu izmaiņu veikšanā ir jāņem vērā tie mērķi, kuru dēļ valsts atbalsts vispār ir ieviests. Tāpat vērtējams ir arī katras izmantotās tehnoloģijas ieguldījums klimata mērķu sasniegšanā un citstarp Latvijas enerģētiskajā neatkarībā. Proti, normatīvais regulējums, kas izstrādāts atbilstoši zinātnes atziņām, var novērst to, ka ražotāji rīkojas nesaimnieciski un negodprātīgi, un tādējādi samazināt to gadījumu skaitu, kad valsts atbalsts tiek sniegts nepamatoti, bet joprojām veicināt efektīvu siltumenerģijas izmantošanu un klimata mērķu sasniegšanu.

Satversmes tiesa secina, ka pastāv alternatīvi līdzekļi, kas ļautu ņemt vērā mainīgos apstākļus, kuri ietekmē enerģijas ražošanas lietderību, proti, sezonalitāti, kā arī biogāzes izejvielu un iegūtās biogāzes atšķirības. Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir pamats atzīt, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-01 17.2. punktu*).

Tā kā pastāv alternatīvi līdzekļi Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunkta, 28., 30. un 31. punkta leģitīmā mērķa – sabiedrības labklājības aizsardzība – sasniegšanai, minētās normas neatbilst Satversmes 105. panta pirmajam teikumam.

41. Ievērojot to, ka Noteikumu Nr. 560 21.6. apakšpunktu, 28., 30. un 31. punktu Satversmes tiesa ir atzinusi par neatbilstošiem Satversmes 105. panta pirmajam teikumam, nav nepieciešams vērtēt to atbilstību Satversmes 1. pantam, kā arī nav nepieciešams vērtēt to saskanību ar Atjaunojamo energoresursu direktīvas un Energoefektivitātes direktīvas prasībām.

42. Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkts pilnvaro Būvniecības valsts kontroles biroju izdot administratīvo aktu gadījumā, ja ražotājs nenodrošina lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu. Proti, ja likumdevējs nosaka ražotājiem izpildāmas prasības, tad attiecīgā norma ir piemērota tam, lai izslēgtu negodprātīgus un nesaimnieciskus ražotājus no obligātā iepirkuma sistēmas.

Valsts bauda plašu rīcības brīvību, lemjot par to, kādā veidā ir sasniedzami mērķi, kuru dēļ tiek veidotas valsts atbalsta shēmas atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanai (*sal. sk. Eiropas Savienības Tiesas 2019. gada 11. jūlija sprieduma apvienotajās lietās C-180/18 u. c., "Agrenergy u. c." 27. punktu*). Ir tikai saprātīgi, ka valsts var paplašināt to prasību klāstu, kuru neizpildes gadījumā ražotājs tiek izslēgts no obligātā iepirkuma sistēmas. Ja ražotājs nepilda normās noteiktās prasības, tas nevar paļauties uz to, ka valsts joprojām tam sniegs atbalstu. Turklāt ikvienā gadījumā, kad Būvniecības valsts kontroles birojs lemj par obligātā iepirkuma tiesību atcelšanu, tiek sniegts individuāls novērtējums Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tādējādi Satversmes tiesa nesaskata, uz kāda pamata Pieteikuma iesniedzējām būtu varējusi izveidoties tiesiskā paļāvība, ka tām netiks atceltas obligātā iepirkuma tiesības gadījumā, ja tās neievēros Noteikumos Nr. 560 noteiktās prasības.

Līdz ar to Noteikumu Nr. 560 48.4. apakšpunkts atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

43. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu tiesai ir jānosaka brīdis, ar kuru apstrīdētā norma (akts) zaudē spēku.

Likumdevējs Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajā daļā Satversmes tiesai ir piešķīris plašu rīcības brīvību izlemt, no kura brīža spēku zaudē tāda apstrīdētā norma, kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai. Lai atzītu apstrīdēto normu par spēkā neesošu nevis no sprieduma publicēšanas dienas, bet no cita brīža, Satversmes tiesai savs viedoklis ir jāpamato (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01*

34. punktu un 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 21. punktu).

Noteikumu Nr. 560 28. un 30. punkts, 31.1. un 31.2. apakšpunkts ir spēkā tādā redakcijā, kādā šīs normas ir vērtējusi Satversmes tiesa, noskaidrojot to satversmību, un ietekmē arī citus obligātā iepirkuma sistēmas ietvaros starp elektroenerģijas ražotājiem un valsti pastāvošo publiski tiesisko attiecību aspektus. Proti, enerģijas ražošanas lietderība tiek aprēķināta ik mēnesi, lai ik mēnesi publiskais tirgotājs norēķinātos par elektroenerģiju saskaņā ar Noteikumu Nr. 560 28. punktu. Tāpat lietderīgās siltumenerģijas prasības ietekmē iekšējās peļņas normas aprēķinu ražotāju pārkompensācijas novēršanai (*sk. Noteikumu Nr. 560 6. pielikumu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka likumdevējam ir plaša rīcības brīvība, izvēloties piemērotāko regulējumu Satversmē paredzēto pamattiesību īstenošanai. Satversmes tiesa nevar aizstāt tiesību normu izdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko risinājumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2011-03-01 20. punktu un 2012. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 2011-17-03 16. punktu*). Satversmes tiesa atzīst, ka konkrētajā situācijā, ievērojot Noteikumu Nr. 560 normu savstarpējo saistību, kā arī tehnisko raksturu, likumdevējam ir dodams laiks, lai tas izvērtētu, kā vislabāk līdzsvarot ražotāju un sabiedrības intereses.

Līdz ar to Noteikumu Nr. 560 28. un 30. punkts, 31.1. un 31.2. apakšpunkts ir atzīstams par spēkā neesošu no 2023. gada 1. jūlija.

44. Pieteikuma iesniedzējas ir izteikušas lūgumu atzīt apstrīdētās normas par spēkā neesošām no to pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka, lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, jāņem vērā, ka tās uzdevums ir pēc iespējas novērst pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu*).

Lai novērstu apstrīdēto normu radītās nelabvēlīgās sekas, šīs normas attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējām ir atzīstamas par spēkā neesošām no to pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

44.1. Satversmes tiesa šajā lietā ir vērtējusi Noteikumu Nr. 560 21.6., 28., 30. un 31. punkta kā savstarpēji cieši saistītu prasību satversmību. Ar Noteikumu grozījumiem minētās prasības ir mainītas. Tātad Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības apstrīdētās normas ir aizskārušas no to spēkā stāšanās brīža līdz brīdim, kad stājās spēkā Noteikumu grozījumi, bet ne ilgāk kā līdz brīdim, kad Pieteikuma iesniedzēju dalība obligātajā iepirkumā beigusies. Citiem vārdiem, ja ražotājs ir izbeidzis dalību obligātajā iepirkumā pēc Noteikumu grozījumu spēkā stāšanās, tā pamattiesību aizskārums ir pastāvējis līdz Noteikumu grozījumu spēkā stāšanās brīdim, savukārt tad, ja ražotājs ir izbeidzis dalību obligātajā iepirkumā pirms Noteikumu grozījumu spēkā stāšanās, tā pamattiesību aizskārums ir konstatējams līdz brīdim, kad beigusies tā dalība obligātajā iepirkumā.

Vienlaikus Satversmes tiesa uzsver, ka, individuāli risinot jautājumu par aizskāruma novēršanu, ir jāņem vērā arī valsts pienākums nepieļaut ražotāju pārkompensāciju un jāvērtē tostarp, vai ražotājs savas tiesības ir izmantojis godprātīgi.

44.2. No visām Pieteikuma iesniedzējām tikai AS “International Investments”, kā arī sabiedrība ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA “VECAUCE” turpina pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

Kā tas jau norādīts šā sprieduma 43. punktā, apstrīdētās normas ir saistītas ar vairākiem citiem publiski tiesisko attiecību aspektiem valsts atbalsta jomā. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka Ministru kabinets ar Noteikumu grozījumiem ir ieviesis atšķirīgu tiesisko regulējumu, uz AS “International Investments”, kā arī sabiedrību ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA “VECAUCE” līdz brīdim, kad spēku zaudēs apstrīdētās normas, ir attiecināms šobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums, ievērojot šajā spriedumā norādītos apsvērumus.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. un 6. punktu un 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

1. Izbeigt tiesvedību daļā par Elektroenerģijas tirgus likuma 31.³ panta pirmās un trešās daļas un Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 21.3. apakšpunkta un 3. pielikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

2. Atzīt Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 21.6. un 31.3. apakšpunktu šo normu redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. martam, ciktāl tās attiecas uz ražotājiem, kuri koģenerācijā izmanto biogāzi, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam teikumam.

3. Atzīt Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamos energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 28. punktu, ciktāl tas attiecas uz ražošanas lietderības koeficienta aprēķinu, 30. punktu, 31.1. un 31.2. apakšpunktu, ciktāl visas šīs normas attiecas uz ražotājiem, kuri koģenerācijā izmanto biogāzi, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2023. gada 1. jūlija.

4. Attiecībā uz AS “ZIEDI JP”, SIA “AD Biogāzes stacija”, SIA “BIO FUTURE”, SIA “GAS STREAM”, sabiedrību ar ierobežotu atbildību “Conatus BIOenergy”, AS “International Investments”, SIA “Agro Iecava”, SIA “RZS ENERGO” un sabiedrību ar ierobežotu atbildību MĀCĪBU UN PĒTĪJUMU SAIMNIECĪBA “VECAUCE” atzīt Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 21.6. un 31.3. apakšpunktu normu redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. martam, 28. punktu, ciktāl tas attiecas uz ražošanas lietderības koeficienta aprēķinu, 30. punktu, 31.1. un 31.2. apakšpunktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2021. gada 1. janvāra.

5. Atzīt Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 560 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunojamus energoresursus, kā arī par cenu noteikšanas kārtību un uzraudzību” 48.4. apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 31. martam, ciktāl tas attiecas uz ražotājiem, kuri koģenerācijā izmanto biogāzi, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aldis Laviņš